

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Bankkrisens nyckeltal

– en jämförande studie mellan de krisdrabbade åren 1992 och 2008

Kandidatuppsats företagsekonomi

Höstterminen 2008

Inriktning: Externredovisning

Handledare: Gudrun Baldvinsdottir
Pernilla Mannius-Lindholm

Författare: Emma Karlsson
Karin Neuman

Förord

Med detta förord vill vi ta tillfället i akt att tacka de personer som möjliggjort denna uppsats.

Ett särskilt tack riktas till våra handledare Gudrun Baldvinsdottir och Pernilla Mannius-Lindholm, på Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, för den vägledning och de synpunkter som givits oss under denna studie.

Vi vill även tacka våra opponentgrupper för den konstruktiva kritik vi mottagit och som bidragit till att ge uppsatsen högre kvalitet.

Göteborg den 12 januari 2009

Emma Karlsson

Karin Neuman

Sammanfattning

Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Extern redovisning och Företagsanalys, Kandidatuppsats, HT 2008

Författare: Emma Karlsson och Karin Neuman

Handledare: Gudrun Baldvinsdottir och Pernilla Mannius-Lindholm

Titel: Bankkrisens nyckeltal – en jämförande studie mellan de krisdrabbade åren 1992 och 2008

Bakgrund och problem: Under hösten 2008 drabbades världen av en finanskris. Sveriges banker hade vid denna studies början klarat sig relativt bra jämfört med banker i andra länder. Senast Sverige utsattes för en bankkris var i början av 1990-talet. Den gången hade landets banker stora problem och staten var tvungen att ingripa i flera banker. Med detta som utgångspunkt såg vi ett intresse i att jämföra de båda kriserna utifrån ett antal nyckeltal.

Syfte: Studien syftar till att undersöka om nyckeltal hos de fyra största svenska bankerna kan användas för att analysera huruvida bankkrisen 2008 är lika djup som den svenska bankkrisen under 1990-talet.

Avgränsningar: Denna studie omfattar enbart Sverige och då endast landets fyra storbanker 2008; Handelsbanken, Nordea, SEB samt Swedbank. De år som studeras är 1990-1994, med fokus på 1992, vilket var det år då 1990-talets bankkris var som djupast, samt 2007 och 2008.

Metod: Studien består av en nyckeltalsanalys där bankernas nyckeltal är underlag för en jämförelse av bankernas situation under åren 1992, 2007 och 2008. Underlaget för studien är hämtad från bankernas årsredovisningar samt delårsrapporter för de analyserade åren.

Resultat och slutsatser: Samtliga jämförbara nyckeltal i studien visar en mycket bättre lönsamhet och säkerhet i bankerna 2007 och 2008 än 1992, dock har situationen försämrats 2008 jämfört med 2007. Något som är utmärkande för 1992 är att samtliga banker drabbades av stora kreditförluster detta år. Fram till och med september 2008 var kreditförlusterna inte nämnvärt stora, dock kommer dessa troligen att öka under kommande perioder. Utöver detta drogs slutsatsen att ett nyckeltal som tydligt visar bankernas finansiella situation och där alla banker beräknar talet på samma sätt skulle underlätta vid en jämförelse mellan bankerna.

Förslag till fortsatt forskning: Vårt förslag till fortsatt forskning är att genomföra en likvärdig studie då 2008 års kris är över, för att på så sätt kunna jämföra de båda krisernas värsta år med varandra. Ett annat förslag är att utreda huruvida det finns något specifikt nyckeltal som kan användas för att jämföra bankers finansiella situation med varandra utan att väga in bedömningar.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	- 1 -
1.1. BAKGRUNDSBESKRIVNING	- 1 -
1.1.1. Bakgrund till bankkrisen 1990-1994	- 1 -
1.1.2. Bakgrund till bankkrisen 2008	- 1 -
1.2. PROBLEMDISKUSSION	- 2 -
1.3. PROBLEMFÖRMULERING	- 3 -
1.4. SYFTE	- 3 -
1.5. STUDIENS BIDRAG	- 3 -
1.6. AVGRÄNSNINGAR	- 3 -
1.7. DISPOSITION	- 4 -
2. METOD	- 5 -
2.1. VAL AV METOD	- 5 -
2.1.1. Kvalitativ metod	- 5 -
2.1.2. Deskriptiv undersökningsmetod	- 5 -
2.2. URVAL AV BANKER	- 6 -
2.3. DATAINSAMLING	- 6 -
2.3.1. Primärdata och sekundärdata	- 6 -
2.4. METODKRITIK	- 7 -
2.4.1. Reliabilitet	- 7 -
2.4.2. Validitet	- 7 -
2.5. STUDIENS GENOMFÖRANDE	- 7 -
2.6. NYCKELTALENS BEGRÄNSNINGAR	- 8 -
3. TEORETISK REFERENSRAM	- 11 -
3.1. NYCKELTAL	- 11 -
3.1.1. Tidigare studier inom området	- 11 -
3.1.2. Viktiga nyckeltal i banker	- 12 -
3.2. REGLERING	- 15 -
3.2.1. Varför reglera bankers verksamhet?	- 15 -
3.2.2. Basel I	- 15 -
3.2.3. Basel II	- 16 -
3.2.4. Tidigare studier inom området	- 19 -
4. EMPIRI OCH ANALYS	- 21 -
4.1. PRESENTATION AV BANKERNA	- 21 -
4.2. NYCKELTAL	- 22 -
4.2.1. K/I-tal	- 22 -
4.2.2. Kreditförlustnivå	- 24 -
4.2.3. Kapitältäckningsgrad	- 26 -
4.2.4. Placeringsmarginal	- 28 -
4.2.5. Vinst per aktie	- 30 -
4.2.6. Räntabilitet på eget kapital	- 30 -
4.2.7. Kassaflödesanalys	- 32 -
5. AVSLUTANDE DISKUSSION	- 34 -
5.1. NYCKELTALENS VARIATION MELLAN KRISERNA	- 34 -
5.2. NYCKELTALENS VARIATION MELLAN BANKERNA	- 35 -
5.3. YTTRELLIGARE REFLEKTIONER	- 37 -
6. SLUTSATS	- 40 -
6.1. FÖRSLAG PÅ VIDARE STUDIER	- 41 -
REFERENSLISTA	- 43 -
BILAGOR	

Diagramförteckning

DIAGRAM 1: RÄNTENETTO.....	- 50 -
DIAGRAM 2: GENOMSNITTLIG BALANSOMSLUTNING.....	- 50 -
DIAGRAM 3: PLACERINGSMARGINAL.....	- 50 -

Figurförteckning

FIGUR 1: RISKVIKTER	- 17 -
---------------------------	--------

Tabellförteckning

TABELL 1: K/I-TAL FÖRE KREDITFÖRLUSTER	- 22 -
TABELL 2: K/I-TAL EFTER KREDITFÖRLUSTER	- 23 -
TABELL 3: KREDITFÖRLUSTNIVÅ	- 24 -
TABELL 4: KAPITALTÄCKNINGSGRAD	- 26 -
TABELL 5: PLACERINGSMARGINAL	- 28 -
TABELL 6: VINST PER AKTIE	- 30 -
TABELL 7: RÄNTABILITET PÅ EGET KAPITAL.....	- 31 -
TABELL 8: KASSAFLÖDESANALYS.....	- 32 -

1. Inledning

I detta kapitel ges en bakgrundsbeskrivning och problemdiskussion angående studiens ämnesområde. Dessa leder fram till studiens problemformulering och syfte, därefter presenteras disposition för studiens fortsatta framställning.

1.1. Bakgrundsbeskrivning

1.1.1. Bakgrund till bankkrisen 1990-1994

Under åren 1990-1994 genomgick Sverige en djup bankkris. Grunden för denna lades under 1980-talet, då Sverige och övriga västvärlden präglades av en långvarig högkonjunktur. I Sverige medförde en devalvering av svenska kronan 1982 att svensk industri fick ett kostnadsövertag gentemot andra länder. Effekten av devalveringen blev dock mycket starkare och snabbare än förutsett, detta främst på grund av en internationell konjunkturuppgång samt att dollarn uppvärderades. Till följd av detta gjorde näringslivet stora vinster, arbetslösheten var rekordlåg och svenska hushåll konsumerade mer än någonsin. Detta medförde att kostnader och priser steg, och då Sverige misslyckades med att mildra inflationen var den inflatoriska överhettningen ett faktum. (Affärsvärlden 1992)

Fram till 1980-talet var bankernas utlåning starkt begränsad men i slutet av 1985 avskaffades kreditregleringarna. Tillsammans med den höga inflationen ledde detta till att fastighetspriserna steg kraftigt under andra halvan av 1980-talet. Under 1989-1990 skedde dock en förändring, inflationen gick från hög till låg och konjunkturen vände. Detta medförde att värdet på fastigheter började sjunka. 1989 togs dessutom ett antal politiska beslut som kom att påverka fastighetsmarknaden ytterligare. I januari avskaffades valutareglerna, vilket innebar att det blev tillåtet att investera utomlands. På hösten samma år genomfördes en skattereform som gjorde att det blev dyrare att låna och därmed minskade efterfrågan på kapital. Dessutom beslutades att den offentliga sektorn skulle minskas, vilket bland annat innebar färre kontorsfastigheter. Dessa beslut medförde att efterfrågan på fastigheter minskade avsevärt och priserna föll ytterligare. På kort tid hade Sveriges ekonomi förändrats drastiskt, förutsättningarna för fastighetskalkyler och kreditbedömningar hade ändrats och då ingen räknat med detta drabbades bankerna av enorma kreditförluster. (Afrell & Sundqvist 1992)

1.1.2. Bakgrund till bankkrisen 2008

2008 uppstod en global finanskris, vilken hade sitt ursprung i USA. Till följd av stora vinster inom näringslivet i början av 2000-talet hade kreditgivare ansevärt många pengar de ville låna ut för att öka ränteintäkterna än mer. I samband med att bostadsmarknaden i USA ansågs stabil och fastigheters värde ökade stadigt uppkom så kallade subprimelån. Detta innebar att bolån beviljades till hushåll som vanligtvis inte kvalificerade sig för lån. Efter några år kunde amorteringar och räntor inte längre betalas vilket medförde att låntagarna inte hade råd att behålla sina hus. Då fastighetspriserna hade sjunkit fick husen säljas till lägre pris än

inköpspriset, vilket innebar att banker och bolåneinstitut inte fick tillbaka vad de lånat ut. (Rosén 2008)

Fordringar på de riskfyllda subprimelånen hade tillsammans med lån med låg risk satts ihop till så kallade strukturerade kreditprodukter och sålts vidare till banker och andra aktörer på finansmarknaden. Eftersom placerare hade svårt att bedöma obligationernas risk förlitade de sig på kreditbedömningsinstitut, vilka bedömde kreditvärdigheten som hög. (Sveriges Riksbank 2008b) När låntagarna inte längre kunde betala för subprimelånen blev obligationerna värdelösa. Eftersom innehavare till obligationerna fanns över hela världen medförde nedgången på den amerikanska bostadsmarknaden att en global kreditkris tog sin början. (Rosén 2008) Eftersom finansmarknadens aktörer inte visste vilka som köpt de numera värdelösa obligationerna ville ingen längre låna ut pengar. Kostnader för lån mellan banker ökade vilket medförde att andra marknadsräntor steg. Investeringar i bostadspapper minskade och banker och bostadsinstitut fick svårare att finansiera sig på värdepapper. (Sveriges Riksbank 2008b) Till följd drabbades flera betydelsefulla banker och bolåneinstitut av stora likviditetsproblem under 2008. I flera fall ledde detta till konkurs, statliga uppköp eller uppköp av andra banker. (E24 2008)

1.2. Problemdiskussion

Den bankkris som började i USA under hösten 2008 kom snabbt att påverka länder i hela världen. Flertalet bolåneinstitut och investmentbanker gick i konkurs, blev uppköpta eller var tvungna att ta emot stora bidrag för att kunna fortsätta sin verksamhet. Trots att krisen var global, hade Sveriges banker då denna studie påbörjades i oktober 2008 klarat sig relativt bra i jämförelse med banker i andra länder, som till exempel USA och Island.

Det skall dock nämnas att SEB och Swedbank sägs ha känt av krisen mer än de andra svenska storbankerna. Detta delvis på grund av att de hade en större utlåningsverksamhet i Baltikum, ett område som drabbades hårdare av den globala finanskrisen än Sverige. Swedbank hade även fordringar i den amerikanska investmentbanken Lehman Brothers när den gick i konkurs i september 2008. (Lucas 2008) Carnegie Investment Bank AB var det svenska finansiella institut som drabbades hårdast under 2008. Till en början beviljades företaget finansiellt stöd från Riksbanken, men i samband med att företaget blev fråntaget sitt banktillstånd av Finansinspektionen övertogs lånen av Riksgälden. (Sveriges Riksbank 2008a) På detta sätt förstatligades Carnegie Investment Bank AB, så som skedde med Gota Bank och Nordbanken under krisen på 1990-talet. Trots detta förstatligande kan det konstateras att det har gått relativt bra för de svenska bankerna.

För att säkra en viss finansiell stabilitet i landet införde regeringen under hösten 2008 en stabilitetsplan, där de garanterade de svenska bankernas finansiering vid behov. Stabilitetsplanen omfattade bland annat ett garantiprogram på 1 500 miljarder kronor och anledningen till införandet var att det skulle finnas som stöd då den internationella finansieringen för bankerna var opålitlig. En annan anledning var att regeringen önskade återföra förtroendet för interbankmarknaden. (Regeringskansliet 2008) Även under 1990-talets kris ingrep staten med bankstöd för att trygga det svenska banksystemets stabilitet. Det var då Gota Bank, Nordbanken, Föreningsbanken och Sparbanken som tog del av det statliga stödet. (Lybeck 1994)

Det är mycket som tyder på att det är en omfattande kris som började under hösten 2008. Då studien påbörjas har vi inte sett mycket mer än inledningen, men paralleller kan redan dras till den stora bankkrisen på 1990-talet. Det finns därmed ett intresse i att analysera om den pågående krisen är lika omfattande som den föregående. Då kriserna påverkar bankernas verksamhet avspeglas detta även i den finansiella informationen. Till följd av detta bör nyckeltal kunna användas för att analysera huruvida krisen 2008 är värre, likvärdig eller mindre omfattande än krisen under 1990-talet.

1.3. Problemformulering

Till följd av uppsatsens problemdiskussion formuleras studiens frågeställning:

Hur skiljer sig bankernas nyckeltal under 2007 och 2008 från nyckeltalen under bankkrisen på 1990-talet?

Denna frågeställning delas vidare in i två delfrågor:

Kan nyckeltalens numeriska värden användas för att jämföra bankernas situation under kriserna, och vilken bild ger de i så fall?

Hur skiljer sig de analyserade nyckeltalen åt mellan de utvalda bankerna?

1.4. Syfte

Denna studie granskar bankernas årsredovisningar med fokus på de nyckeltal som kan identifieras utifrån balans- och resultaträkningarna. Syftet är att undersöka om dessa nyckeltal kan ligga till grund för en analys angående om bankkrisen 2008 är lika djup som den under 1990-talet.

1.5. Studiens bidrag

Denna studie riktar sig till personer som vill få en fördjupad inblick i hur bankernas finansiella situation under 2007 och 2008 skiljer sig från de krisdrabbade åren på 1990-talet. Studien visar en jämförelse mellan åren och bankerna genom att analysera ett antal av för banker relevanta nyckeltal. Det som är utmärkande för denna studie är jämförelsen mellan bankkriserna.

1.6. Avgränsningar

Vi har i denna studie valt att enbart belysa svenska banker och hur de har påverkats av kriserna. Detta har gjorts då intresset ligger i att undersöka om en likhet finns mellan nyckeltalens karaktär på 1990-talet och 2008. Relationen undersöks ur ett svenskt perspektiv och enbart storbankerna Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank omfattas av jämförelsen. Dessa banker anser vi vara av stor vikt samt representativa för svensk bankverksamhet.

Studien jämför de år som påverkats av bankkriserna på 1990-talet samt 2007 och 2008. Därmed utesluts övriga år från studien, och nyckeltalen jämförs ej med dem som redovisas under år av normaltillstånd. Anledningen till detta är att studiens syfte är att undersöka om

nyckeltalen kan ligga till grund för en analys huruvida bankkriserna är lika djupa, något som inte omfattar övriga år. Till följd av detta analyseras årsredovisningar från 1990-1994, vilket omfattar de år då den svenska bankkrisen ägde rum, samt årsredovisningar för 2007 och delårsrapporter för 2008. De senare omfattar perioderna som påverkats av den kris som pågår under studiens utförande.

1.7. Disposition

Kapitel 1 – Inledning

I det inledande kapitlet ges studiens bakgrund och problemdiskussion, vilka leder fram till studiens frågeställning och syfte. Dessutom diskuteras studiens bidrag och avgränsningar.

Kapitel 2 – Metod

I kapitel två presenteras hur vi gått till väga vid genomförandet av studien samt tanken bakom valet av banker. Kapitlet innehåller dessutom en diskussion om studiens trovärdighet.

Kapitel 3 – Referensram

I kapitel tre behandlas de nyckeltal som ingår i studien och det regelverk som styr bankernas verksamhet. Avsnittet omfattar även tidigare studier och ligger till grund för den fortsatta analysen.

Kapitel 4 – Empiri och Analys

I kapitel fyra presenteras nyckeltalen i tabellform. Därefter följer för varje nyckeltal empiri och analyserande reflektioner.

Kapitel 5 – Avslutande diskussion

I det femte kapitlet förs en avslutande diskussion utifrån studiens två delfrågor med syfte att leda fram till studiens slutsats.

Kapitel 6 – Slutsats

I kapitel sex besvaras studiens frågeställning samt delfrågor. Här framställs även förslag på fortsatta studier inom området.

2. Metod

I detta kapitel beskrivs och verifieras den metod som har använts vid genomförandet av studien. Vidare förklaras urvalet av de banker som studien omfattar och hur data samlats in. Kapitlet avslutas med en beskrivning av studiens genomförande och nyckeltalens begränsningar.

2.1. Val av metod

Studien jämför olika bankers nyckeltal under 2007 och 2008 med de nyckeltal som visades 1990-1994. Ämnesvalet gjordes i första hand på grund av sin aktualitet och ett intresse av att få ökad förståelse för den situation världen idag befinner sig i. Utgångspunkten för studien är observationen att svenska banker under hösten 2008 klarat sig relativt bra i jämförelse med banker i flertalet andra länder. För att jämföra bankernas nyckeltal under de ovan specificerade perioderna jämför denna litteraturstudie bankernas årsredovisningar. Studien utförs i form av en nyckeltalsanalys, där nyckeltalen används för att jämföra bankernas finansiella situation.

2.1.1. Kvalitativ metod

Den metod som används då en studie genomförs bör väljas med grund i problemformuleringen. Kvalitativ undersökningsmetod baseras på tolkningar och ger en mer ingående förståelse för problem. Metoden strävar efter att ge en helhetsbild och framhäver sociala förhållningssätt. För att den kvalitativa metoden skall vara användbar behöver studien inte omfatta ett stort urval, utan lämpar sig bättre till att ge en grundlig analys av få enheter. Motsatsen till kvalitativ metod är kvantitativ metod, något som resulterar i generella slutsatser. Undersökningar som dessa lämpar sig för större urval och resulterar i en bred undersökning, snarare än djup analys. (Holme & Solvang 1997)

I denna studie används kvalitativ metod. Studien avgränsar sig till ett fåtal banker, de fyra storbankerna i Sverige och enbart årsredovisningar från de år då kriserna pågick har undersökts. Dessa avgränsningar bidrar till att ge studien en mer ingående analys av få enheter, något som är karakteristiskt för kvalitativa undersökningsmetoder. Genom att jämföra nyckeltalen före och under krisen 2008 med de nyckeltal som visades under krisen på 1990-talet kommer talens innebörd att analyseras för att ge en bättre förståelse och ger på så sätt en helhetsbild.

2.1.2. Deskriptiv undersökningsmetod

Då en undersökning utförs med avsikt att fördjupa kunskapen inom ett outforskat område kan undersökningen beskrivas som explorativ. Detta innebär att forskaren söker så mycket information som möjligt inom ett bestämt problemområde. Då avsikten med undersökningen istället är att beskriva ett problemområde där god kunskap redan finns, kan undersökningen sägas vara deskriptiv. Detta innebär istället att forskaren undersöker delar av det valda området. (Patel & Davidson 2003)

När val av undersökningsmetod för denna studie görs, baseras detta på antagandet att nyckeltalen är relevanta för analysen av hur djup bankkrisen 2008 verkligen är. En deskriptiv undersökningsmetod tillämpas då redan väl utforskade nyckeltal ligger till grund för en nyckeltalsstudie som testas på bankkriserna 1990-1994 och 2008. Studien identifierar vilka nyckeltal som är av vikt vid jämförelser av de olika bankkriserna och syftar till att visa skillnader i nyckeltalen då de jämförs med varandra.

2.2. Urval av banker

Då studien avser att behandla skillnader mellan de svenska bankernas nyckeltal under bankkrisen 1990-1994 och under krisen 2008 skulle teoretiskt sett alla svenska banker som fanns vid dessa tidpunkter kunna användas i undersökningen. Dock har vi valt att behandla 2008 års fyra storbanker; Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank. Anledningen till detta val är att de då studien utförs är de största bankerna i Sverige, och exempelvis står för cirka 75 procent av allmänhetens totala inlåning (Svenska Bankföreningen 2007). Dessa banker anses därmed vara av störst vikt vid analysen av krisens djup. Då bankmarknaden såg annorlunda ut under 1990-talets kris kommer de dåvarande sex största bankerna behandlas; Föreningsbanken, Gota Bank, Handelsbanken, Nordbanken, SEB samt Sparbanken. Anledningen till detta är att det är de bankerna som genom sammanslagningar och uppköp nu utgör ovan nämnda storbanker. Nordbanken och Gota Bank är idag en del av Nordea. Swedbank består av de tidigare bankerna Föreningsbanken samt Sparbanken.

2.3. Datainsamling

Insamling av data för en studie kan samlas in i form av primär- och/eller sekundärdata.

2.3.1. Primärdata och sekundärdata

Primärdata är sådana data som den person som utför undersökningen själv samlar in och bearbetar. Primärdata tas med andra ord fram för det aktuella arbetet och finns inte dokumenterad sedan tidigare. Vanliga insamlingsmetoder för primärdata är genom intervjuer eller enkätundersökningar. (Holme & Solvang 1997) Sekundärdata är information som finns sedan tidigare och kan hämtas från dokument så som böcker, årsredovisningar och tidningar. Eftersom sekundärdata är sådant material som är insamlat och bearbetat av andra, är den inte framtagen för det aktuella arbetet. Det är av stor vikt att de sekundärkällor som används kritiskt granskas, så att tillförlitligheten i källorna förblir hög. (Lundahl & Skärvad 1999)

Den data som är insamlad för att utföra denna studie är i första hand hämtad från bankernas årsredovisningar för de valda åren. Dessutom har data hämtats från delårsrapporter. Den faktabas som utgör underlag för studien är därmed sekundärdata. Utöver de offentliga rapporter som lämnats av företagen underbyggs studien av information i form av läroböcker och tidningsartiklar samt vetenskapliga artiklar för att ge en omfattande bild. Dessutom hämtas information från bankernas hemsidor.

Anledningen till att vi valde att bygga studien på en analys av årsredovisningar, är dess syfte att undersöka om den pågående krisen är lika djup som den på 1990-talet. Detta genom att analysera nyckeltal baserade på den finansiella informationen i bankernas offentliga rapporter.

2.4. Metodkritik

För att en studie ska uppfattas som trovärdig bör den ha hög validitet och reliabilitet. Det är därför viktigt att beakta dessa faktorer vid insamlandet av data. I vissa fall måste en avvägning mellan validitet och reliabilitet göras. (Eriksson & Wiedersheim-Paul 2006)

2.4.1. Reliabilitet

En studie har hög reliabilitet om samma resultat uppnås vid flera mätningar oberoende av vem som genomför undersökningen. Det innebär alltså att mätningen inte påverkas av tillfälligheter. (Eriksson & Wiedersheim-Paul 2006)

För att försöka förstärka studiens reliabilitet har data insamlats från bankernas årsredovisningar. Eftersom bankerna upprättar sina årsredovisningar enligt ett omfattande regelverk anser vi att data som hämtas från dessa ger en rättvisande bild av verksamheten. Denna bild förstärks ytterligare av kravet på revision. Detta medför också att likvärdigt resultat troligen skulle erhållas även vid andra personers analyser av samma data. Genom att redovisa studiens tillvägagångssätt söker vi styrka reliabiliteten ytterligare.

2.4.2. Validitet

Validitet är ett mått på om en studie mäter det som är relevant i sammanhanget. För att vara användbar till att pröva frågeställningen måste informationen som samlas in mäta det som den avser att mäta. (Holme & Solvang 1997)

Denna studie avser att mäta de nyckeltal som speglar krisernas inverkan under 2008 och på 1990-talet. För att uppnå målet på validitet tas de mest relevanta nyckeltalen för studien fram. Relevanta nyckeltal i detta sammanhang är sådana nyckeltal som uppvisar en skillnad i värde då bankens finansiella situation påverkas av krisen. Vi söker uppnå hög validitet genom att använda nyckeltal som i tidigare studier och andra analyser av banker visat sig vara relevanta.

2.5. Studiens genomförande

Genom att analysera de valda bankernas senaste årsredovisningar, det vill säga från 2007, med bas i litteraturen inom området, har vi identifierat de nyckeltal som vi funnit relevanta och intressanta för studien. Vi har utgått från 2007 års årsredovisningar på grund av att de är de årsredovisningar som är aktuella för den pågående bankkrisen. De nyckeltal som kan identifieras i dessa årsredovisningar bör vara sådana nyckeltal som är relevanta för en undersökning av bankernas situation idag. Inte alla, men de flesta, nyckeltal som vi beräknat i studien finns också benämnda i bankernas egna årsredovisningar något vi har sett som ytterligare ett tecken på att de är relevanta för vår studie. När de valda nyckeltalen hade identifierats började arbetet med att finna dessa nyckeltal även i övriga årsredovisningar.

Att vi har valt just de nyckeltal som används i studien beror på att vissa av dem är identifierade i litteraturen som relevanta nyckeltal för just bankverksamhet. De övriga nyckeltalen har valts ut därför att de i andra studier har visat sig relevanta vid analyser av företags verksamhet och de är därmed relevanta för jämförelser oavsett bransch.

De flesta nyckeltal som används i studien har bankerna beräknat och redovisat i sina årsredovisningar. Dessa har vi, i majoriteten av fallen, kontrollberäknat för att se om alla banker har använt sig av samma definition. Vissa nyckeltal använder sig av sådan information

som inte går att utläsa direkt i årsredovisningarna. I dessa fall har nyckeltalen varit för komplicerade för oss att själva beräkna och vi har då istället försäkrat oss om jämförbarheten genom att jämföra bankernas definitioner av hur de beräknat nyckeltalen. Dessutom har årsredovisningarna ändrat form mellan 2008 och 1990-talet så att det har varit olika nyckeltal som redovisats under de båda perioderna. Mer om nyckeltalens begränsningar följer i avsnitt 2.6.

De årsredovisningar som har varit aktuella för studien är de för åren 1990-1994 samt 2007. Då vi var mitt uppe i krisen som kan sägas ha haft sin början under 2008 omfattades även den tredje delårsrapporten för 2008. Detta medför att endast januari till september analyseras vad gäller 2008. Till följd av detta kan nyckeltalen ge en något skev bild i jämförelsen med de andra åren, som omfattar alla 12 månaderna. Vår framställning av nyckeltalen presenteras i relativa tal i alla fall utom ett. Därigenom undkommer vi de flesta problem som skillnader i periodernas längd medför. I det fall då absoluta tal används, är det likvärdiga perioder som ligger till grund för jämförelsen.

En komplikation med arbetet var att vissa av de banker som omfattas av studien har slagits samman och ombildats under de år som har analyserats. Till följd av detta har vi inte haft tillgång till årsredovisningar för alla år. Detta har vi löst genom att så långt som möjligt använda data som är tagen från senare årsredovisningar, alternativt utelämnat bankernas nyckeltal för dessa år. Ovanstående gäller för Föreningsbanken och Sparbanken som båda bildades 1992 genom sammanslagningar av flertalet föreningsbanker respektive sparbanker. Årsredovisningar saknas för Föreningsbanken under perioden 1990-1992 och för Sparbanken under 1990 och 1991. För Gota Bank finns inga uppgifter under 1994 eftersom banken då hade köpts upp av Nordbanken. Inte heller Nordbankens årsredovisning för 1990 har funnits att tillgå.

Nyckeltalen har sammanställts i tabeller vilka visas i Bilaga 1 samt Bilaga 2 och ligger som underlag för tabellerna i stycket för empiri, samt analys och slutsatser. I jämförelsen i tabellerna används värden för 2008, 2007 och 1992. Vid en jämförelse av nyckeltalen under 1990-talets bankkris visar de att 1992 var det år som var värst, vilket är anledningen till att detta år har valts att representera 1990-talets bankkris. För att kunna göra jämförelsen huruvida den pågående bankkrisen 2008 är lika allvarlig som den på 1990-talet, har vi gjort bedömningen att det är jämförelsen med just det år då krisen var som svårast som är mest intressant.

I denna studie presenteras empiri och analys i samma kapitel, där diskussionen löper kring nyckeltal som är sammanställda i tabeller. Detta har gjorts för att underlätta läsarens förståelse och undvika onödiga upprepningar. Anledningen till att vi har valt att presentera nyckeltalen i form av tabeller är att de tydligt förmedlar relationen mellan bankerna och åren. Analysen av nyckeltalen utgår från teori och empiri och knyts samman med studiens frågeställning i den avslutande diskussionen för att ge en bild av hur nyckeltalen skiljer sig under den pågående bankkrisen i jämförelse med den under 1990-talet.

2.6. Nyckeltalens begränsningar

Vid beräkningen av nyckeltalen i denna studie har vi påträffat vissa tillkortakommanden i årsredovisningarna som kan påverka de jämförelser som görs i studien. Vi har gjort vårt yttersta för att överbygga dessa begränsningar och redovisar dem därför nedan.

Som framgår av studiens inledande kapitel omfattades vissa banker av den statliga garantin under 1990-talet, något som påverkar deras poster i resultat- och balansräkningarna. Samtliga nyckeltal i denna studie har beräknats på de siffror som av bankerna har redovisats före statlig garanti. Röntabilitet på eget kapital samt vinst per aktie har för 1992 även beräknats efter statlig garanti för att visa dess betydelse. De banker som tog del av den statliga garantin 1992 var Gota Bank, Nordbanken och Sparbanken.

Kreditförlustnivå

När det gäller kreditförlustnivå var Nordea den enda bank som inte redovisade nyckeltalet i sina rapporter för 2007 och 2008. Vi har valt att använda oss av en beräknad kreditförlustnivå för Nordea i jämförelsen med de andra bankernas redovisade värden. Att vi beräknade Nordeas nyckeltal själva och jämförde det med de för de andra bankerna tagna nyckeltalen skall inte ha någon större påverkan på jämförelsen. De andra bankernas uträknade och tagna nyckeltal skiljer sig inte stort, några av de uträknade nyckeltalen är något högre och några något lägre än de tagna. Anledningen till detta är med största sannolikhet någon liten differens i definitionerna.

Placeringsmarginal

Eftersom de banker som bildade Sparbanken fusionerades 1992 saknas uppgifter om ingående balansomslutning för året. Till senare årsredovisningar har siffror för 1991 tagits fram av formella skäl. Dessa årsredovisningar anger att placeringsmarginalen för 1992 ej går att beräkna. Trots detta har vi för jämförelsens skull beräknat placeringsmarginalen för Sparbanken genom att använda 1991 års utgående siffror som ingående balans för 1992.

Vinst per aktie

För vinst per aktie har värden för samtliga banker för 2007 och 2008 tagits från respektive banks årsredovisningar. I denna studie används vinst per aktie före utspädning, något som innebär att resultatet divideras med antalet utestående aktier före tillexempel nyemission, split eller återköp av egna aktier. Anledningen till att vinst per aktie före utspädning bäst beskriver företagets verkliga situation är att ovanstående förändringar av mängden utestående aktier påverkar vinst per aktie utan att resultatet har förändrats (Boken om nyckeltal 2008). Handelsbanken redovisar vinst per aktie på både kvarvarande och total verksamhet, vi använder värdet för total verksamhet då det är vad vår beräkning omfattar. Vad gäller 1992 har vinst per aktie beräknats av oss genom att använda den definition bankerna använde 2007 och 2008. Dock har inget genomsnittligt antal aktier för 1992 gått att hitta och därför används endast det antal aktier banken hade utestående per den 31 december 1992. Gota Bank var under 1992 ägt av staten och till följd därav redovisas inte vinst per aktie. Sparbanken och Föreningsbanken redovisar inte heller de mängden utestående aktier. Därför har vi i vår beräkning helt uteslutit dessa tre banker från jämförelsen av vinst per aktie.

Då Nordea redovisar i Euro har en omräkning för 2007 och 2008 gjorts till svenska kronor med valutakursen 9,4735 som gällde den 28 december 2007, respektive 9,763 den 30 september 2008. Detta gäller även för omräkning av de belopp som ingår i kassaflödesanalysen, då ovanstående datum även har kompletterats med valutakursen 9,05 för den 29 december 2006 och 9,2115 den 28 september 2007. (Sveriges Riksbank 2008c)

Räntabilitet på eget kapital

När det gäller räntabilitet på eget kapital har vi beräknat nyckeltalet genom att dividera årets resultat med genomsnittligt eget kapital. Årets resultat används istället för rörelseresultat, som omnämns i teoriavsnittet, eftersom bankerna använder årets resultat i sina definitioner. Vår beräknade räntabilitet på eget kapital skiljer sig ändå från vad bankerna redovisar genom att vi beräknar genomsnittligt eget kapital som genomsnittet av ingående och utgående balans för perioderna. Skillnaden jämfört med bankernas redovisade nyckeltal i årsredovisningarna 2007 är i huvudsak att bankerna har vägt in utgående eget kapital vid varje kvartalsbyte. Vi har valt att redovisa våra egna beräkningar av nyckeltalet därför att det 1992 beräknades på ett sätt som inte går att jämföra med den beräkning som används 2007 och 2008. Dessutom anger fyra av sex banker ”negativt resultat” istället för numeriskt värde.

Kassaflödesanalys

Bankerna redovisar ingen kassaflödesanalys under perioden 1990-1994. Därmed innehåller kassaflödesanalysen i denna studie enbart data från de tre första kvartalen 2007 och 2008, tagna från delårsrapporterna för januari-september 2008. Bakgrunden till varför kassaflödesanalysen är relevant för studien, trots att det inte går att jämföra med situationen under 1990-talet, är den likviditetsbrist som hittills sagts präglade bankkrisen 2008. Om detta stämmer borde det också märkas på kassaflödet. Då bankernas kassaflöden analyseras bör de jämföras över en längre period, för att identifiera en normalnivå, men då denna studie enbart omfattar de krisdrabbade åren kan detta inte genomföras. Därav kommer 2008 jämföras med 2007, något som bör spegla krisens inverkan, då den startade under hösten 2008 och därmed inte skall ha påverkat kassaflödena under 2007. Därmed görs antagandet att 2007 kan ses som normalfall i jämförelsen med 2008.

3. Teoretisk referensram

I detta kapitel presenteras de nyckeltal som kommer att ligga till grund för jämförelsen av bankernas finansiella situation. Därefter följer en presentation av det regelverk som bankerna måste följa, detta för att skapa förståelse för hur bankerna utformar vissa nyckeltal. Informationen är ämnad att ge en ökad förståelse för området, samt ligga till grund för studiens empiri och analys.

3.1. Nyckeltal

Nyckeltal visar en förenklad bild av verkligheten genom att standardisera förhållanden för det som mäts. På så vis fångar inte nyckeltal komplexa situationer utan ger information om de variabler som ingår i de nyckeltal som studeras. Det är just denna förenkling som skapar möjligheten att analysera företagets situation ingående. Genom att sätta nyckeltal i relation till varandra kan samband identifieras, och det är genom att göra detta som en helhetsbild av företagets situation kan skapas. (Boken om nyckeltal 2008)

Genom att använda finansiella nyckeltal kan ett företags ekonomiska situation på ett enkelt sätt identifieras, beskrivas och analyseras. När ett företag skall bestämma vilka nyckeltal som skall lyftas fram och analyseras, beror det i stor utsträckning på vilken bransch företaget är verksamt i, men också storleken och strukturen på företaget. (BAS Nyckeltal 2006)

3.1.1. Tidigare studier inom området

Nyckeltal har under lång tid använts för att analysera företags finansiella situation, och flertalet studier har identifierat nyckeltal som påvisar huruvida företagen är nära konkurs eller ej. Altman (1968) studerade hur nyckeltal kunde förutspå företags konkurser, då han identifierade en tendens till att analyser av företags prestationer allt mer sällan använde sig av nyckeltal. Studien omfattade tillverkande företag som delades in i två grupper, sådana som försattes i konkurs mellan åren 1946-1965 och sådana som fortfarande var verksamma 1966. Genom att använda en så kallad multipel diskriminantanalys kunde Altman konstatera att han med hjälp av fem noga utvalda nyckeltal kunde förutspå konkurs med stor säkerhet upp till två år innan konkursen. Testet omfattade försök att förutspå konkurs upp till fem år innan konkursen ägde rum, men för varje extra år minskades korrelationen. (Altman 1968)

Två år tidigare gjorde även Beaver (1966) en studie angående huruvida nyckeltal kan användas till att förutspå ett företags konkurs. Också Beavers studie, som analyserade företag under perioden 1954-1964, visade att nyckeltalen är användbara. Studien omfattade totalt 30 nyckeltal som kategoriserades i sex grupper, där det med lägst felfrekvens från varje grupp valdes ut. (Beaver 1966)

Att konkurser kunde förutspås med hjälp av nyckeltal under 1960-talet behöver inte per automatik innebära att samma teknik fungerar även nu. Ytterligare studier har dock visat att nyckeltalens användbarhet för konkursförutsägbarheter fortfarande fungerar. En av dessa studier utfördes av Hagberg (2006) som studerade svenska företag mellan 1998 och 2003. En jämförelse gjordes av nyckeltalen hos alla noterade svenska bolag med mer än 50 anställda under perioden. Även i denna studie gick jämförelsen ut på att identifiera skillnader mellan

nyckeltal i företag som försattes i konkurs och företag som inte försattes i konkurs. På basis av andra studier som också har analyserat nyckeltal och deras relevans i bedömningen av företags situationer så som ovan nämnda studier av Beaver (1966) och Altman (1968) valdes 11 nyckeltal ut, indelade i grupper efter kapitalstruktur, likviditetsmått och lönsamhetsmått. De finansiella nyckeltal som har undersökts visar signifikanta skillnader mellan de aktiva företagen och de företag som försatts i konkurs. Skillnaderna sägs därmed vara användbara för att identifiera vilka situationer företagen befinner sig i. (Hagberg 2006)

3.1.2. Viktiga nyckeltal i banker

Då bankers verksamhet och deras resultat- och balansräkningar i stor grad skiljer sig från andra företags finansiella rapporter blir användandet av nyckeltal annorlunda än i övriga organisationer. Nyckeltal som annars är vanliga vid analyser av företags finansiella situationer tjänar inte samma syfte för banker och tvärt om. Då ett företag analyseras finns det vissa nyckeltal som är branschspecifika och som därmed är viktiga att använda. De tre nyckeltal som är branschspecifika för banker och som används i denna studie är K/I-tal, kapitaltäckningsgrad och placeringsmarginal (Aktiespararnas aktieskola 1998).

K/I-tal

För att mäta bankernas effektivitet är K/I-talet intressant. Detta effektivitetsmått visar hur mycket det kostar för en bank att tjäna en krona. Då det är eftersträvänsvärt att ha så låga kostnader som möjligt i förhållande till intäkterna, visar K/I-talet en bättre bild ju lägre det är.

$$K/I - tal = \frac{Kostnader}{Intäkter}$$

K/I-talet är ett mått på bankens lönsamhet. Kostnaderna som sätts i proportion till intäkterna kan mätas antingen före eller efter kreditförluster. Under 1990-talets bankkris användes måttet omvänt och då mättes kostnadstäckningsgraden, det vill säga intäkterna sattes i relation till kostnaderna. Då I/K-talet användes ville bankerna istället ha ett så högt nyckeltal som möjligt, där ett innebar att intäkterna precis täckte kostnaderna. (Aktiespararnas aktieskola 1998)

Kreditförlustnivå

Kreditförluster uppstår då bankerna har lånat ut pengar som de kan konstatera eller befara att de inte kommer få tillbaka. Dessa kreditförluster är tecken på om det går bra eller dåligt för bankerna, men för att kunna användas i jämförelser måste kreditförlusterna sättas i relation till den totala utlåningen.

$$Kreditförlustnivå = \frac{Kreditförluster}{Total utlåning}$$

Kreditförlustnivån är ett nyckeltal som används för att mäta bankers kreditkvalitet. Den nivå av kreditförluster som bankerna möter visar på hur stora bankernas säkerheter är. Dessa tider, då världens marknader är på väg in i en lågkonjunktur som även förstärks av pågående finans- och bankkris, medför kreditförluster för företag runt om i världen. Företag som har beviljats lån av bankerna får minskad försäljning och därmed lägre intäkter och i många fall svårigheter att betala av sina lån. Kreditförlusterna är svåra att prognostisera, men på lång sikt bör de ej överstiga en procent av total utlåning. (Aktiespararnas aktieskola 1998)

Kapitaltäckningsgrad

En banks kapitaltäckningsgrad mäter hur stabil banken är och hur stor buffert den har gentemot oförutsedda händelser. Måttet visar andelen riskkapital i förhållande till den totala affärsvolymen.

$$\text{Kapitaltäckningsgrad} = \frac{\text{Kapitalbas}}{\text{Kreditrisk} + \text{Operativ risk} + \text{Marknadsrisk}}$$

Kapitaltäckningsgraden är ett av de nyckeltal som kan användas för att visa bankens kapitaltäckning och därmed stabilitet. Som avsnitt 3.2. visar, regleras bankernas verksamhet enligt Baselregelverket. Detta medför ett krav på en kapitaltäckningsgrad på åtta procent och med bakgrund i detta krav är det intressant att se huruvida bankerna uppfyller måttet och om de gör det, vilken marginal de har. En hög kapitaltäckningsgrad är ett tecken på att banken har goda förutsättningar för framtiden med utrymme för expansion (Aktiespararnas aktieskola 1998).

Placeringsmarginal

Placeringsmarginalen sätter bankens räntenetto i förhållande till den genomsnittliga balansomslutningen. Placeringsmarginalen, liksom K/I-talet, är ett nyckeltal som mäter bankens lönsamhet, och är ett intressant nyckeltal då banker analyseras eftersom räntenettet i bankernas resultaträkningar är den viktigaste intäktsposten.

$$\text{Placeringsmarginal} = \frac{\text{Räntenetto}}{\text{Genomsnittlig balansomslutning}}$$

Räntenettet påverkas av räntemarginalen vilken visar skillnaden mellan bankens ränteintäkter och vad den själv får betala i ränta på allmänhetens inlåning och övrig upplåning. En hög räntemarginal ger även positiva effekter på bankens resultat och på grund av detta är det viktigt för bankerna att hålla en lönsam struktur både vad det gäller in- och utlåning. Räntenettet påverkas dessutom av hur marknaden ser ut; genom lånarnas behov av kapital, hur hög utlåningsränta banken kan ta ut och hur stora utlåningsvolymerna är. (Aktiespararnas aktieskola 1998)

Vinst per aktie

Nyckeltalet vinst per aktie är ett mått på bankens lönsamhet och visar hur stor del av vinsten som är hänförlig till varje aktie i banken.

$$\text{Vinst per aktie} = \frac{\text{Periodens resultat}}{\text{Antal utestående aktier}}$$

Nyckeltalet beräknas oftast som periodens resultat efter skatt, antingen verklig skatt eller schablonskatt. Det kan också beräknas som resultat efter finansnetto minus 28 procent schablonskatt, något som var vanligare förr. Resultatet divideras sedan med antalet utestående aktier. (Johansson & Steiner 2007)

Räntabilitet på eget kapital

Räntabilitet på eget kapital är ett av Norstedts Juridiks (2006) grundnyckeltal, vilket innebär att nyckeltalet inte är branschspecifikt utan går att beräkna för alla företag. Räntabilitet på eget kapital är ett mått på lönsamhet och visar den avkastning som ägarna får på det kapital de tillfört företaget och som benämns eget kapital.

$$\text{Räntabilitet på eget kapital} = \frac{\text{Resultat efter finansiella intäkter och kostnader}}{\text{Genomsnittligt eget kapital}}$$

Räntabilitet på eget kapital mäter årets resultat efter finansiella intäkter och kostnader i relation till det egna kapitalet, vilket i bankernas resultaträkningar benämns som rörelseresultat. För att räntabiliteten på det egna kapitalet skall vara acceptabel bör den uppnå en nivå som överstiger den avkastning en säker placering ger. Detta med en riskpremie som motsvarar ungefär den risk det innebär att driva en verksamhet. Räntabiliteten, eller avkastningen, på eget kapital är också viktig för företagets självfinansiering och den balanserade tillväxt som uppnås då företagets lönsamhet och tillväxt ökar i samma takt. (BAS Nyckeltal 2006)

Kassaflödesanalys

Bankers in- och utbetalningar kan ställas samman i en kassaflödesanalys. Genom att analysera kassaflödet skapas en bild av hur banken finansierats, vilka delar av verksamheten som bidrar med likvida medel och vad de används till. Det visar också om banken klarat sin egen kapitalförsörjning. (BAS Nyckeltal 2006)

Kassaflödesanalysen summerar kassaflödet från den löpande verksamheten, investeringsverksamheten och finansieringsverksamheten. Den löpande verksamhetens kassaflöde visar hur rörelsen genererar likvida medel och omfattar bland annat bankens in- och utlåning samt kreditförluster. Kassaflödet från investeringsverksamheten visar periodens in- och utbetalningar som har uppstått till följd av förvärv eller avyttringar av immateriella, materiella och finansiella anläggningstillgångar. Kassaflödet från finansieringsverksamheten visar hur stort anspråk kreditgivarna har på framtida kassaflöden och här redovisas bland annat nyemissioner och utdelning till aktieägarna. (Nyckeltalshandboken 1998)

$$\begin{aligned} & \text{Kassaflöde från löpande verksamhet} \\ & + \text{Kassaflöde från investeringsverksamhet} \\ & + \text{Kassaflöde från finansieringsverksamhet} \\ & \hline & = \text{Periodens kassaflöde} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} & \text{Likvida medel periodens början} \\ & \pm \text{Periodens kassaflöde} \\ & \hline & = \text{Likvida medel periodens slut} \end{aligned}$$

Kassaflödet mäts i kronor, och det är bra för banken att ha ett positivt kassaflöde. Med hjälp av kassaflödesanalysen kan det undersökas om banken har förmåga att generera likvida medel så att verksamheten kan drivas med hjälp av dessa. Det finns dock en inre motsättning vad gäller kassaflödet, där en stor mängd likvida medel inte bara är positivt. Placerade pengar ger normalt bättre avkastning än likvida medel, och därmed är en stor mängd likvida medel inte alltid fördelaktigt. (Boken om Nyckeltal 2008)

3.2. Reglering

3.2.1. Varför reglera bankers verksamhet?

Reglering av banker är en nödvändighet då deras verksamhet är mycket viktig för ett lands ekonomi. Det finns tre faktorer som medför att bankerna måste regleras. För det första är några av bankernas funktioner väldigt känsliga för störningar. Ett exempel på detta är lån, som normalt har längre löptider än inlåning. Det medför att om banken förlorar en stor del av sin inlåning samtidigt som de fortfarande har lån utestående kan de drabbas av likviditetsbrist. I värsta fall kan detta medföra konkurs. Den andra faktorn är att eventuella fel kan sprida sig till flera banker och därigenom hota hela det finansiella systemets stabilitet. Den tredje faktorn är att det endast är banker som kan utföra vissa tjänster, till exempel inlåning som skyddas av en statlig insättningsgaranti. Detta medför något av en monopolställning inom tjänsterna. (Lind 2005)

Ett exempel på reglering är att banker inom EU måste ha ett minimikapital på fem miljoner Euro. Sådana krav på kapital behövs av flera skäl. Bland annat eftersom mer kapital minskar risken att en bank går i konkurs samt att kapitalkostnader för att täcka verksamhetens risker leder till en mer riskanpassad prissättning och en bättre riskstrategi. (Lind 2005)

3.2.2. Basel I

1988 införde Baselkommittén regelverket Basel I, även kallat Baselöverenskommelsen. Målen med Basel I var att internationella banker skulle kunna konkurrera på liknande villkor samt att säkerheten i banksystemet skulle ökas. För att hantera risker i bankerna på ett bättre sätt och för att kunna nå de uppsatta målen bestämdes ett minimikrav på hur mycket kapital bankerna var tvungna att ha. (Finansinspektionen 2002) Från början gällde minimikravet endast kreditrisk men från och med 1996 tillkom även krav vad gällde marknadsrisk. Minimikravet sattes till en riskbaserad kapitaltäckningsgrad på minst åtta procent. Det innebar att banken var tvungen att ha ett kapital som täckte åtta procent av dess risker. Kapitaltäckningsgraden beräknades enligt Basel I således som kapitalbasen genom summan av kreditrisk och marknadsrisk. (Lind 2005)

$$\text{Kapitaltäckningsgrad enl. Basel I} = \frac{\text{Kapitalbas}}{\text{Kreditrisk} + \text{Marknadsrisk}}$$

För att beräkna kapitalkravet för kreditrisk användes schablonmetoden. Den innebar att kapitalkravet bestämdes utifrån olika riskvikter. För att förenkla beslutade kommittén att endast fyra olika riskvikter skulle användas. Dessa var 0, 20, 50 och 100 %, där 100 % motsvarade kapitalkravet på åtta procent. En lägre riskvikt gav således ett lägre kapitalkrav. Vilken riskvikt som var lämplig berodde på vem som var låntagare. 0 % gällde för medlemsstater i OECD, 20 % för banker i OECD, 50 % gällde för privatpersoner eller företag med pant i bostadsfastigheter, medan 100 % gällde för alla övriga. Nackdelen med denna indelning var att bestämmandet av kapitalkrav efter graden av risk var begränsad endast till dessa riskvikter. (Finansinspektionen 2001)

Meningen med Basel I var alltså att öka kapitalnivån hos bankerna. På grund av att högre krav ställts på bankerna ökade kapitaltäckningsgraden hos de flesta banker avsevärt från det att Basel I infördes 1988 fram till det att regelverket togs i bruk, den 31 december 1992. Ökningen fortsatte även efter detta. (Finansinspektionen 2002)

3.2.3. Basel II

I slutet av 1990-talet började Baselkommittén arbeta på det nya regelverket, Basel II. Detta eftersom det föregående regelverket hade blivit omodernt. Främst var det reglerna för kapitalkrav som behövde förnyas och framför allt behövde kapitalkravet göras mer riskkänsligt för att på ett bättre sätt skydda mot finansiell instabilitet. Regelverket har i Sverige tillämpats sedan den första januari 2007 och gäller internationella banker i G10-länderna¹ samt banker, kreditmarknadsbolag och värdepappersinstitut i EU-länderna. Även många andra länder har för avsikt att tillämpa de nya reglerna. (Lind 2005)

Jämfört med Basel I ger det nya regelverket en bättre koppling mellan risk och kapitalkrav, med målet att kapitalkraven ska spegla de faktiska riskerna. Det har även tillkommit regler angående kapitalkrav för operativa risker, tidigare fanns endast kapitalkrav för kreditrisker och marknadsrisker upptagna i reglerna. När det gäller risk- och kapitalhantering ska en bank, enligt Basel II, kunna tillämpa olika metoder beroende på hur utvecklad banken är. Ju mer avancerad bank, desto mer avancerad metod för beräkning av riskerna. För att hindra att nya regler ständigt måste utarbetas till följd av de snabba förändringar som sker inom den finansiella sektorn har Basel II utformats för att lättare kunna integrera eventuella ändringar. (Lind 2005)

Basel II är uppbyggt runt tre pelare. (Finansinspektionen 2002)

- Den första pelaren behandlar kapitalkrav för kreditrisker, operativa risker och marknadsrisker.
- Den andra pelaren handlar om krav på en samlad kreditbedömning. Den behandlar även tillsynsmyndigheternas² roll och regler.
- Den tredje pelaren handlar om de krav bankerna har på att offentliggöra information om risker, riskhantering och kapital.

Den första pelaren

Den första pelaren består av en uppdaterad version av grunderna från Basel I, vilka omfattade kapitalkrav för kreditrisker och marknadsrisker. Minimikravet på kapitaltäckningsgrad är liksom i Basel I satt till åtta procent. (Lind 2005) Något som skiljer Basel II från de gamla reglerna är beräkningen av en banks exponering för kreditrisk. Dessutom omfattar kapitalkravet även operativa risker i den nya beräkningen. Eftersom det samlade kapitalkravet ligger kvar på samma nivå som tidigare, det vill säga åtta procent, sänktes kapitalkravet för kreditrisker i och med införandet av kapitalkrav för operativ risk. Skillnaden blir dock inte så stor, då det i stort sett blivit två krav utifrån vad som tidigare enbart benämndes kreditrisk. (Finansinspektionen 2001)

$$\text{Kapitaltäckningsgrad enl. Basel II} = \frac{\text{Kapitalbas}}{\text{Kreditrisk} + \text{Operativ risk} + \text{Marknadsrisk}}$$

Beroende på hur välutvecklad en bank är kan olika alternativ väljas när det gäller att beräkna de olika riskerna. Dessa alternativ sträcker sig från enkla schablonmetoder till välutvecklade riskmodeller. En mer utvecklad metod ger en bättre koppling mellan kapitalkrav och bankens

---

¹ G10 är ett samarbete mellan följande länder: Belgien, Kanada, Frankrike, Tyskland, Italien, Japan, Nederländerna, Sverige, Schweiz, Storbritannien och USA.

² Den svenska tillsynsmyndigheten är Finansinspektionen

faktiska risk, vilket oftast medför ett lägre kapitalkrav. Detta eftersom de metoderna är mer riskkänsliga och mäter kapitalkravet mer exakt. Eftersom en mer avancerad nivå oftast medför lägre kapitalkrav har bankerna, trots en mer omfattande metod för beräkning, på detta vis ett incitament för att avancera till nästa nivå. (Lind 2005)

Kreditrisk

Kreditrisk omfattar risken att motparten inte kan fullgöra sina förpliktelser, till exempel att en låntagare inte kan betala sina lån. För många banker är detta den största risken. (Baselkommittén 1988) Den minst avancerade metoden för att beräkna kreditrisk är schablonmetoden, en metod som är tänkt att användas av banker där riskhanteringssystemet är mindre utvecklat (Finansinspektionen 2002). De banker som tillämpar denna metod mäter kreditrisken på ett standardiserat sätt och får endast använda sig av extern information (Baselkommittén 2006). Enligt Basel II baseras riskvikterna på de kreditvärdighetsbetyg som oberoende kreditvärderingsinstitut, till exempel Standard & Poor's, satt på låntagaren, istället för den klassificering som användes i Basel I, där låntagaren graderades efter verksamhet och var den bedrevs. De riskvikter som nu används ligger mellan 0 och 150 % (se Figur 1). (Finansinspektionen 2001)

Motpartens rating*	Riskvikt i procent om motparten är		
	stat	bank	annat företag
AAA – AA-	0	20	20
A+ – A-	20	50	50
BBB+ – BBB-	50	50	100
BB+ – BB-	100	100	100
B+ – B-	100	100	150
Sämre än B-	150	150	150
Utan rating	100	50	100

* I denna exemplifiering används den skala som tillämpas av det internationella ratingföretaget Standard & Poor's. Motsvarande tabeller får upprättas för att översätta de skalor som används av andra ratingföretag. Tillsynsmyndigheten i varje land får godkänna vilka ratingföretag bankerna får använda.

Figur 1: Riskvikter – Exempel på riskvikter för olika institutioner baserat på rating av det internationella företaget Standard & Poor's. (Finansinspektionen 2001, s. 6)

En mer avancerad metod är IRK-metoden (intern riskklassificering) vilken är till för banker med mer välutvecklade riskhanteringssystem. Med denna metod kan risker mätas med bättre precision och därmed kan kapitalbehovet sänkas. Vid användandet av IRK-metoden kan bankerna bestämma riskvikter genom att använda sig av sina egna kreditklassificeringssystem. För varje kredit måste banken ta fram värden för ett antal faktorer som påverkar kreditrisken. De huvudsakliga faktorerna är:

- Sannolikheten för fallissemang = PD (probability of default)
- Förlustandelen vid händelse av fallissemang = LGD (loss given default)
- Exponeringens storlek vid fallissemang = EAD (exposure at default)

I den grundläggande IRK-metoden är kravet att banken ska kunna bestämma sannolikheten för fallissemang (PD). För de andra faktorerna används standardvärden som bestämts av tillsynsmyndigheten. Vid en mer avancerad variant av IRK-metoden tillåts banken även räkna ut förlustandelen vid händelse av fallissemang (LGD) och exponeringens storlek vid

fallissemanget (EAD) själva. (Finansinspektionen 2001) Fördelen med denna metod, förutom att riskerna kan mätas med en större exakthet, är att det blir en mer liknande skyddsnivå mellan olika banker. Det krävs dock mer resurser, både för bankerna och för tillsynsmyndigheterna, för att kunna tillämpa IRK-metoden jämfört med schablonmetoden. (Finansinspektionen 2002)

Operativ risk

Med operativ risk menas risken att banken drabbas av förluster till följd av felaktigheter, olyckor eller misstag inom verksamheten. (Baselkommittén 2006) Kapitalkravet för operativ risk ska enligt Basel II motsvara cirka 12 procent av det samlade kapitalkravet. När det gäller beräkningen av operativ risk kan den enklaste metoden, basmetoden, tillämpas av alla banker. För att få tillämpa schablonmetoden och internmätningmetoden ställs högre krav på bankerna. Som tidigare nämnts ger dock de metoderna en större riskkänslighet och därmed oftast ett lägre kapitalkrav. Vid användandet av basmetoden bestäms kapitalkravet på operativ risk som en funktion av bankens bruttointäkt. (Finansinspektionen 2002)

En något mer avancerad metod att mäta operativ risk med är schablonmetoden. Liksom i basmetoden används bruttointäkt som storleksmått, men i schablonmetoden tas det hänsyn till att alla delar av en bank inte är utsatta för lika stora operativa risker. De olika verksamheterna inom banken tilldelas därför olika riskvikter. Därefter fördelas bruttointäkten mellan verksamheterna och multipliceras med den för varje verksamhet specifika riskvikten. Bankens totala kapitalkrav för operativ risk beräknas som summan av de olika värdena för varje enskild verksamhet. För att kunna använda schablonmetoden måste banken uppfylla ett antal villkor. Exempel på dessa villkor är att banken ska ha dokumenterade regler för hur de ska beräkna bruttointäkten för de olika verksamheterna samt att banken ska kunna övervaka sina operativa risker och följa upp de operativa riskhändelser som inträffar. (Finansinspektionen 2002)

Den mest avancerade metoden när det gäller operativa risker är en internmätningmetod. När det gäller denna har bankerna relativt stor frihet att använda egna system för att beräkna den operativa risken. Den interna modellen baseras då på interna och externa förlustdata. (Finansinspektionen 2002)

Marknadsrisk

Marknadsrisk är risken för förluster till följd av förändringar i marknadspriser på räntor, aktiekurser och valutakurser. Hos banker är det inte ovanligt att ränterisken står för så mycket som 75 procent av marknadsriskerna. (Finansinspektionen 2004) När det gäller regleringen av kapitalkravet för marknadsrisker är de i stort sett oförändrade jämfört med Basel I. (Finansinspektionen 2001)

Det finns två olika metoder att tillämpa vid beräkning av marknadsrisk, en enkel och en avancerad metod. Med den avancerade metoden baseras kapitalkravet på bankens interna system för mätning av marknadsrisk. Liksom med de avancerade metoderna för beräkning av kreditrisk och operativ risk krävs det att banken uppfyller ett antal krav för att få tillämpa denna metod. (Finansinspektionen 2002) Kraven handlar bland annat om att internmätningmodellerna för marknadsrisk är tillräckligt pålitliga och att de integreras i bankens dagliga riskhanteringsprocesser (Baselkommittén 2006).

Den andra pelaren

Den andra pelaren i Basel II reglerar tillsynsprocessen mellan bankerna och tillsynsmyndigheterna. Risker och riskhantering bedöms och genom detta kompletteras de kapitalkrav som framkommit enligt den första pelaren. Denna pelare innehåller även de risker som inte behandlas av den första pelaren, till exempel likviditetsrisk och strategisk risk. (Finansinspektionen 2005)

Det är bankernas styrelse som, enligt den andra pelaren, måste bestämma metoderna och strategierna för att bedöma kapitalbehovet i relation till riskexponeringen. Dessa metoder och strategier är dessutom behjälpliga för att uppnå och bibehålla önskad kapitalnivå. (Finansinspektionen 2002) Det är även ledningen som ska se till att varje enskild banks metoder tillämpas konsekvent. Basel II innebär också att tillsynsmyndigheterna ska ha ett närmare samarbete med bankerna, bland annat ska de kontrollera och godkänna bankernas system och metoder, samt bedöma bankernas risker. Till tillsynsmyndigheternas uppgifter hör även att vidta åtgärder, till exempel att kräva större kapitalnivå, innan en bank får allt för allvarliga problem. (Lind 2005) De flesta banker har en kapitaltäckningsgrad som ligger en bra bit över miniminivån. Till exempel har de banker som medverkar i denna studie en kapitaltäckningsgrad, enligt övergångsreglerna till Basel II, mellan 1,1-3,0 procentenheter över miniminivån. Anledningen till denna marginal är till exempel att banken genom ett bra kreditbetyg kan få en lägre upplåningskostnad eller bli bättre förberedd vid lågkonjunktur. Om en banks risker är tillräckligt stora kan tillsynsmyndigheten höja miniminivån för kapitalkravet. (Finansinspektionen 2002)

Den tredje pelaren

Den tredje pelaren är till för att komplettera de övriga två (Baselkommittén 2006). Den handlar om de krav bankerna har på att offentliggöra information. Avsikten med dessa krav är att bankernas motparter, så som kunder och investerare, ska kunna tillgodogöra sig tillräckligt med information för att kunna dra slutsatser angående bankernas risker och även deras finansiella ställning. (Finansinspektionen 2002) Det skall därmed bli lättare för marknaden att bedöma en banks starka och svaga sidor. Syftet med detta är att det ska ge en säkrare bankmiljö genom att bankerna får incitament för att minska systemriskerna. Kraven på vilken information som en bank måste lämna och hur ofta det ska ske beror dels på hur avancerad banken är och dels på dess förhållanden. Dessutom är kraven olika i olika länder, men viss informationsutlämning är obligatorisk för samtliga banker. (Finansinspektionen 2001)

3.2.4. Tidigare studier inom området

I en studie gjord av Gunnar Wahlström (2008) intervjuades 25 chefer på de fyra svenska storbankerna angående fördelar och nackdelar med Basel II. Generellt hade regelverket ett starkt stöd av de intervjuade, dock fanns det ett antal faktorer som ansågs påverka bankerna negativt.

En av de mest positiva åsikter som Wahlström identifierade var att Basel II har förbättrat bankernas investeringsmiljö. Genom det nya regelverket har mer kapital frigjorts vilket gett möjlighet till fler investeringar och därmed större vinster. Dessutom ansåg de intervjuade att de kapitalreserver en bank måste ha enligt Basel II stämmer bättre överens med bankernas verkliga kapitalkrav än vad det gjort tidigare. Något annat som ansågs positivt var att bankernas egna modeller kan användas för att mäta risk. Fördelen med detta är att den uppmätta risken ligger mycket närmare den faktiska risken vid användandet av interna

modeller. Dessutom har de interna systemen och mätningarna av risk blivit mer effektiva, något som är mycket positivt då de intervjuade ansåg att bättre riskmätningar ger en bättre kontroll av bankernas risker.

De intervjuade pekade även på en del negativa aspekter av regelverket, dock handlade inte dessa åsikter om de fundamentala delarna av Basel II. De mest framträdande negativa åsikterna handlade om att regelverket är komplext, vilket leder till att specialisterna på riskmätning och övriga medarbetare inte förstår varandra. Basel II innehåller dessutom en del oklara regler, vilket ger utrymme för tillsynsmyndigheter att göra egna tolkningar av regelverket. Några av de intervjuade var därför bekymrade över att olika länders tolkningar skulle ge banker olika konkurrensvillkor på grund av att en internmodell kan godkännas av tillsynsmyndigheten i ett land men inte i ett annat. Dessutom var ett antal av de intervjuade tveksamma till om modellerna för riskmätning verkligen överensstämmer med verkligheten. Modellerna är svåra att tillämpa och bankerna måste göra egna bedömningar av sin verksamhet. En annan nackdel med Basel II är att implementeringen av regelverket kräver för mycket resurser, så mycket att små banker inte alltid har tillräckligt med resurser för att kunna utveckla sina egna modeller.

Några av de nackdelar med Basel II som de svenska bankcheferna pekade på i studien som genomfördes av Wahlström (2008) kritiseras även av Herring (2005). Bland annat anser han att regleringen av kapitalkrav blivit än mer komplex och att kostnaderna för implementering och måluppfyllelse av Basel II inte överväger dess fördelar.

Herring tror även att de banker som inte är tillräckligt utvecklade för att kvalificera sig för de avancerade metoderna vad gäller beräkning av kapitalkrav kommer vara rädda för att få en konkurrensnackdel då den mest avancerade metoden ger lägst kapitalkrav. Detta skulle kunna leda till ett politiskt tryck hos tillsynsmyndigheter att kvalificera landets banker för en mer avancerad metod innan de är redo för detta, endast för att ge dem en konkurrensfördel.

Dessutom anser Herring att användandet av Basel II kostar avsevärt mycket mer för banker som verkar på fler än en marknad, än vad det gjorde med Basel I. Orsaken till detta är att en bank kan tillåtas använda olika metoder i olika länder, eller kanske enbart inom enstaka affärsområden. Därmed måste banken räkna ut sina kapitalkrav på många olika sätt, vilket följaktligen blir dyrt och besvärligt. Enligt Herring skulle banker därför dra fördel av en reglering där samma regler gäller i alla länder eller ett system där moderbolagets myndigheter sätter reglerna. Nackdelen med detta är att det skulle bli oklart vem som skulle betala vid eventuella förluster. Dessutom skulle det kunna leda till att banker med olika hemländer inte skulle ha samma regler i ett och samma land.

Något annat som Herring påpekar är att det med Basel II blir svårare att jämföra kapitallämpligheten hos banker, något som gick att göra på ett mer direkt sätt med Basel I. Enligt det nya regelverket har bankerna så många alternativ att välja på vad gäller regler och implementering att det inte längre är möjligt att jämföra kapitallämpligheten mellan bankerna på ett enkelt sätt.

4. Empiri och Analys

I detta kapitel kommer varje nyckeltal belysas utifrån empiri och analys. Både empiri och analys utgår från nyckeltalens sammanställning i tabeller. Kapitlet inleds med en kort presentation av bankerna.

4.1. Presentation av bankerna

För att visa bankernas utveckling och förhållanden mellan 1990-talet och 2007 samt 2008 följer en kort presentation.

Handelsbanken

Stockholms Handelsbank grundades 1871 av ett antal framträdande företag och personer inom Stockholms näringsliv. 1919 bytte banken namn till Svenska Handelsbanken. Under 1900-talet följde ett stort antal förvärv för att stärka bankens position i landet. Handelsbanken var den bank som klarade sig bäst under finanskrisen på 1990-talet och detta möjliggjorde att de kunde ta marknadsandelar från övriga banker. (Handelsbanken 2008)

Nordea

Den äldsta svenska delen av det som kom att bli Nordea grundades 1832. Dagens Nordea härstammar från svenska Nordbanken, finska Merita Bank, danska Unibank samt norska Christiania Bank og Kreditkasse. Sedan 2001 bedrivs all verksamhet i koncernen under namnet Nordea, som är den största finansiella koncernen i Norden och Östersjöregionen.

Nordbanken bildades 1986 efter en sammanslagning av Sundsvallsbanken och Uplandsbanken. 1990 köptes Nordbanken upp av PKbanken, en bank som grundades 1974 efter en sammanslagning av Postbanken och Sveriges Kreditbank, och i samband med detta uppköp övertogs namnet Nordbanken. Nordbanken drabbades hårt under bankkrisen på 1990-talet vilket medförde att staten övertog samtliga aktier i bolaget.

Gota Bank bildades 1988 från en sammanslagning av Wermlandsbanken, Skaraborgsbanken och Götabanken. Även Gota Bank hade stora problem och 1993 övertogs banken av Nordbanken. Sammanslagningen medförde att Nordbanken fick ett större verksamhetsområde då Gota Bank varit stark i de områden där Nordbanken varit svag. (Nordea 2008)

SEB

Banken grundades 1856 av André Oscar Wallenberg, som Stockholms Enskilda Bank och var då landets första privatbank. 1972 gick Stockholms Enskilda Bank upp i Skandinaviska Banken, vilken har sitt ursprung i Kreditbolaget, och bildade Skandinaviska Enskilda Banken. Dagens varumärke SEB infördes 1998. (SEB 2008)

Swedbank

Grunden till vad som idag är Swedbank lades 1820, då Sveriges första Sparbank bildades i Göteborg. Fram till och med 1928 ökade antalet Sparbanker runt om i landet avsevärt och därefter började bankerna slå sig samman för att bli starkare. 1992 bildades Sparbanken Sverige, men ett antal Sparbanker valde att vara fristående med ett nära samarbete med Sparbanken Sverige.

Den del av Swedbank som har sitt ursprung i Föreningsbanken härstammar från Jordbrukskassan. Den första Jordbrukskassan bildades 1915 i syfte att förse jordbruket med kapital. 1992 samlades Föreningsbankerna i ett sammanhållet bankaktiebolag. 1997 slog sig Sparbanken och Föreningsbanken samman och bildade då FöreningsSparbanken. Banken bytte namn till Swedbank år 2006. Under 2000-talet har Swedbank utökat sin verksamhet genom att förvärva ett antal banker i Baltikum samt i Ukraina. (Swedbank 2008)

4.2. Nyckeltal

De nyckeltal som med hjälp av befintlig dokumentation har identifierats som väsentliga för denna studie ligger till grund för de jämförelser och analyser som görs mellan bankerna. Nyckeltalen som har valts ut är tagna därför att de är av vikt för bankbranschen och användbara vid jämförandet av finansiell situation. Samtliga nyckeltal finns redovisade i Bilaga 1 och kompletteras med nyckeltalen från övriga, för studien undersökta, år i Bilaga 2. För alla nyckeltal som följer är data hämtad från bankernas respektive årsredovisningar. Ingen ytterligare källhänvisning kommer att ges.

4.2.1. K/I-tal

I denna studie har K/I-talet beräknats genom att dividera bankens kostnader med dess intäkter. Nyckeltalet har beräknats med kostnader före respektive efter kreditförluster. Vi väljer att visa båda beräkningarna för att belysa hur kreditförlusterna har påverkat bankernas verksamhet.

K/I-tal före kreditförluster	2008	2007	1992
Handelsbanken	47,3%	45,6%	43,3%
Nordea	53,6%	51,6%	
Gota Bank			157,1%
Nordbanken			68,6%
SEB	66,1%	57,4%	57,6%
Swedbank	50,5%	50,8%	
Föreningsbanken			59,0%
Sparbanken			57,9%

Tabell 1: K/I-tal före kreditförluster

Empiri

Vid en jämförelse mellan bankerna var nivån på K/I-talet, med undantag av Gota Bank, någorlunda jämn mellan åren. Bankerna uppvisade en skillnad på totalt 25,3 procentenheter mellan det lägsta och näst högsta talet, där Handelsbanken 1992 hade den lägsta och Nordbanken samma år hade den näst högsta nivån. Detta innebär att bankerna visade likvärdig lönsamhetsnivå. Undantaget från den i övrigt låga variansen var Gota Bank som 1992 uppvisade ett K/I-tal som var 88,5 procentenheter högre än det näst högsta K/I-talet och därmed mer än dubbelt så stort. Handelsbanken och SEB visar båda högre nivå på K/I-talet före kreditförluster 2008 än 1992, till skillnad från de andra bankerna. Swedbank är den enda bank som visar lägre nivå under 2008 än 2007, även om skillnaden är mycket liten.

K/I-tal efter kreditförluster	2008	2007	1992
Handelsbanken	51,7%	45,7%	106,7%
Nordea	56,0%	52,3%	
Gota Bank			452,7%
Nordbanken			258,4%
SEB	71,6%	59,9%	139,1%
Swedbank	56,3%	52,7%	
Föreningsbanken			125,6%
Sparbanken			173,2%

Tabell 2: K/I-tal efter kreditförluster

Empiri

Vid en jämförelse av K/I-talet efter kreditförluster skiljer sig nyckeltalet åt både mellan kriserna och mellan bankerna. Nyckeltalet visar betydligt högre nivåer under 1992 än 2007 och 2008 för alla banker. Samtliga bankers K/I-tal översteg 100 procent under 1992 vilket innebär att kostnaderna var större än intäkterna. Handelsbanken var den bank som under alla år uppvisade lägst K/I-tal efter kreditförluster, något som tyder på högre lönsamhet än de andra bankerna. Under både 2007 och 2008 visade SEB högst K/I-tal, medan Gota Bank var den bank som visade högst 1992.

Analys

Då bankernas K/I-tal mäts beräknas kostnadernas storlek i förhållande till intäkterna. Då det för banker liksom alla andra företag är eftersträvaransvärt att ha så låga kostnader som möjligt i förhållande till intäkterna visar ett lågt K/I-tal en bättre bild. Till följd av detta kan nyckeltalet förbättras genom ökade intäkter och/eller minskade kostnader och försämrats till följd av ökade kostnader och/eller minskade intäkter.

En av anledningarna till de stora kreditförlusterna på 1990-talet var att bankkrisen följde en fastighetskris. Sedan tidigare övervärderade fastigheter sjönk snabbt i pris och medförde att låntagares säkerheter i fastigheter förlorade sitt värde. Bankkrisen 2008 startades till följd av att obligationer på marknaden plötsligt förlorade i värde. Till följd av detta visste aktörerna på marknaderna inte längre vilka obligationer som var värdelösa och på interbankmarknaden ville ingen längre låna ut pengar. När detta skedde fick flera banker och bolåneinstitut likviditetsproblem och allmänheten oroades av att bankerna skulle kunna försättas i konkurs. Då allt detta skedde globalt, påverkades också de svenska bankerna, men i mindre utsträckning.

Som framgår av tabellerna ovan var nivåerna för K/I-talen 1992, med undantag för Gota Bank, likvärdiga med nivåerna under 2007 och 2008, då de beräknas före kreditförluster. När kreditförlusterna tas med i beräkningen försämrats K/I-talet för samtliga banker, men försämringen framstår extra tydlig för bankerna under 1992. Detta har sin grund i att kreditförlusterna var mer betydande under 1990-talets bankkris. Den kris som pågår under 2008 har hittills snarare handlat om likviditetsproblem. Skillnaden i nyckeltalet före och efter kreditförluster var med andra ord inte så stor under 2007 och 2008.

K/I-talet mäter lönsamheten i bankerna, och nyckeltalet visar på lönsamhet då det understiger 100 procent, vilket alltså innebär att intäkterna täcker kostnaderna. De flesta banker har använt sig av kostnader före kreditförluster för att beräkna K/I-talen i sina årsredovisningar. Det finns förmodligen två anledningar till detta, där den ena är att banken lättare kan påverka kostnaderna än kreditförlusterna och därmed ger detta nyckeltal en mer rättvisande bild av

verksamhetens lönsamhet. Den andra anledningen till att denna variant av nyckeltalet används är förmodligen just det faktum att det ger en betydligt bättre bild av verksamheten då kostnaderna blir lägre, eftersom ett lågt K/I-tal är ett tecken på hög lönsamhet.

Då kostnader efter kreditförluster jämförs med kostnader före kreditförluster är skillnaden inom varje bank inte så stor 2007 och 2008, som den var 1992. Därmed ser vi att kreditförlusterna var mer betydande under 1990-talets bankkras. Gota Bank hade under 1992 oerhört höga K/I-tal, med en relation mellan kostnader efter kreditförluster och intäkter på dryga 450 procent. Detta innebär att kostnaderna var 4,5 gånger så stora som intäkterna under 1992. Kreditförlusterna var oerhört stora för Gota Bank detta år och ökade K/I-talet med nästan 300 procentenheter jämfört med före kreditförluster. Handelsbanken och SEB visar båda högre nivå på K/I-talet före kreditförluster 2008 än 1992, till skillnad från de andra bankerna. Skillnaden är inte stor, men det innebär att dessa banker visar lägre lönsamhet 2008 än 1992. För Handelsbankens del skulle det kunna bero på att de var den bank som klarade sig bäst på 1990-talet och hade låga kostnader då. Vad gäller SEB så har de relativt stora problem under den pågående bankkrisen, vilket kan vara en anledning till varför de uppvisar sämre lönsamhet nu än då.

Det faktum att det inte är så stora skillnader mellan de olika kriserna vid beräkning av K/I-talet före som efter kreditförluster är ett tecken på att kreditförlusterna var den största anledningen till djupet i krisen under 1990-talet.

4.2.2. Kreditförlustnivå

Kreditförlustnivån har i denna studie tagits från bankernas årsredovisningar där definitionerna av hur bankerna beräknat nyckeltalen är näst intill identiska mellan bankerna och åren. Handelsbankens definition för kreditförlustnivån i årsredovisningen 2007 är: "Kreditförluster och värdeförändringar på övertagen egendom i förhållande till ingående balans för utlåning till allmänheten, kreditinstitut (exkl banker) samt övertagen egendom och kreditgarantier." (Handelsbankens årsredovisning 2007, s. 132)

Kreditförlustnivå	2008	2007	1992
Handelsbanken	0,09%	0,00%	2,80%
Nordea	0,05%	0,02%	
Gota Bank			16,20%
Nordbanken			7,50%
SEB	0,19%	0,11%	3,32%
Swedbank	0,18%	0,07%	
Föreningsbanken			3,28%
Sparbanken			4,50%

Tabell 3: Kreditförlustnivå

Empiri

För alla bankerna gäller det att kreditförlustnivån var betydligt högre, och därmed sämre, under 1990-talets bankkras än vad den var 2007 och 2008. Samtliga banker visade lägst nivå 2007 och högst nivå 1992. Under 2007 visade Handelsbanken lägst kreditförlustnivå och SEB högst. Under 2008 hade samtliga bankers kreditförlustnivå ökat i jämförelse med 2007, vilket innebär att kreditkvaliteten har minskat. Lägst kreditförlustnivå 2008 visade Nordea och högst visade SEB. 1992 var kreditförlustnivån högst för Gota Bank och lägst för Handelsbanken.

Analys

Kreditförlustnivån mäter bankernas kreditförluster i relation till ingående balans av utlåning. Därmed varierar nivån till följd av antingen förändringar i kreditförluster eller storleken på utlåningen.

Ett sätt för bankerna att påverka utlåningsvolymerna är genom att sänka eller höja utlåningsräntan. De krisperioder som jämförs i denna studie har båda påverkat bankernas utlåning. Med bakgrund i att det blir billigare att låna pengar då räntorna sänks och dyrare då räntorna höjs, bör fler personer och företag vilja ta lån när räntorna sjunker. Detta torde ställas mot det faktum att räntorna stiger då kapital blir en bristvara på marknaden, och det är oftast i dessa tider personer verkligen är i behov av att ta lån. Då räntorna blir allt för höga, får låntagarna svårt att betala räntor och amorteringar och detta är vad som hände under 1990-talet. Då medförde bland annat fallet i fastigheters värde att låntagarnas säkerheter minskade i värde och därmed blev kreditförlusterna på marknaden stora. Under 2008 har bankerna inledningsvis mötts av likviditetsbrist, då interbankmarknaden inte har fungerat och bankerna inte har fått pengar.

Till följd av ovanstående resonemang kan det konstateras att kreditförlusterna var högre under 1990-talets kris, något som också syns i bankernas årsredovisningar, och som avspeglar sig i deras kreditförlustnivåer. Kreditförlusterna var under 2007 och 2008 inte ens i närheten av nivåerna under 1992. Till exempel hade Handelsbanken vid årsbokslutet 2007 så låga kreditförluster att de utgjorde noll procent av den totala utlåningen. Det är svårt för bankerna att prognostisera sina kreditförluster, men det pågår ständigt ett arbete för att minimera dem. Ett mål för bankerna är att kreditförlusterna inte bör överstiga en procent av total utlåning på lång sikt, en nivå som alla banker har god marginal till under 2007 och 2008, men som överstegs rejält 1992.

Som ovan nämnts behöver allt fler låna pengar under lågkonjunkturer för att klara av stigande priser vid lägre inkomster, eller rent av arbetslöshet. Då ökar efterfrågan på kapital, och bankerna kan höja räntorna. Färre kommer klara av att betala av sina lån, men faktum kvarstår, att utlåningsvolymerna har ökat. Därigenom kan konstateras att utlåningsvolymerna blir relativt höga under lågkonjunkturer. Det finns dock ett tryck på bankerna att följa riksbankens styrränta. Bankerna kan inte ha för stort räntegap, utan måste följa balansgången mellan att tjäna pengar på högre utlåningsräntor och vad som anses vara acceptabelt.

Ett tecken på att kreditförlusterna med stor sannolikhet kommer att öka i perioder efter dem som omfattas av studien är att kreditförlustnivån ökade från 2007 till 2008. Kreditförlustnivåerna är dock inte tillnärmelsevis så höga som de var under 1992. Detta, tillsammans med den argumentation som tidigare förts om att bankkrisen under 1990-talet kännetecknades av kreditförluster, medan den under 2008 än så länge framförallt handlat om likviditetsbrist leder till att slutsatsen kan dras att även om kreditförlusterna kommer att öka framöver så lär de inte bli lika stora som under 1990-talets kris.

4.2.3. Kapitältäckningsgrad

För att jämföra kapitältäckningsgraden är nyckeltalen tagna från respektive banks årsredovisningar. Anledningen till detta är att vi genom de offentliga rapporterna inte har haft tillgång till alla uppgifter som behövs för att beräkna kapitältäckningsgraden.

Kapitältäckningsgrad	2008	2007	1992
Handelsbanken	10,3%	10,4%	10,1%
Nordea	9,4%	9,1%	
Gota Bank			8,3%
Nordbanken			8,2%
SEB	10,4%	11,0%	8,4%
Swedbank	9,9%	9,3%	
Föreningsbanken			8,1%
Sparbanken			9,3%

Tabell 4: Kapitältäckningsgrad

Empiri

Enligt tabellen är kapitältäckningsgraden lägre för samtliga banker 1992 än 2007 och 2008. Under 2007 och 2008 visar SEB högst kapitältäckningsgrad och Nordea lägst medan det under 1992 var Handelsbanken som visade högst kapitältäckningsgrad och Föreningsbanken som visade lägst. Detta tyder på högre stabilitet hos SEB än de andra bankerna, även om Handelsbankens kapitältäckningsgrad inte är mycket lägre än den som SEB uppvisar 2008. Totalt sett visar SEB år 2007 den högsta nivån och Föreningsbanken den lägsta under 1992.

Kapitältäckningsgraden från 2007 till 2009 beräknas enligt övergångsregler till Basel II, och bankerna ska enligt dessa ha en kapitältäckningsgrad över åtta procent. Under 1992 var det övergångsregler till Basel I som gällde, kapitältäckningsgraden skulle då överstiga 7,25 procent.

När det gäller beräkning av kapitalkravet för kreditrisk finns en enklare metod, schablonmetoden, samt en avancerad metod, IRK-metoden. 2007 och 2008 använde samtliga fyra banker IRK-metoden. Under 1992 fanns endast en metod för att bestämma kapitalkravet för kreditrisk. Denna kallades också schablonmetod och har vissa likheter med schablonmetoden enligt Basel II, dock är den senare mer utvecklad.

Analys

Det är eftersträvansvärt att ha en så hög kapitältäckningsgrad som möjligt, detta för att öka bufferten inför oförutsedda händelser. En hög kapitältäckningsgrad ger även bättre förberedelse inför långkonjunktur. Dessutom kan banken genom en hög kapitältäckningsgrad få ett bättre kreditvärdighetsbetyg och därmed en lägre upplåningskostnad.

För samtliga banker var kapitältäckningsgraden lägre för 1992 än 2007 och 2008, alla banker har dock hela tiden en kapitältäckning över miniminivån på 7,25 procent 1992 respektive 8 procent 2007 och 2008. En av anledningarna till att kapitältäckningsgraden var lägre 1992 är att det sätt som nyckeltalet beräknas på skiljer sig mellan åren. Kapitältäckningsgraden enligt övergångsreglerna till Basel II är högre än samma nyckeltal beräknat i enlighet med Basel I, vilket kan ses för Handelsbanken och SEB 2007 och 2008 i Bilaga 1. I samma bilaga kan det även ses att Handelsbankens kapitältäckningsgrad enligt Basel I är större 1992 än både 2007 och 2008. En anledning till att Handelsbanken hade högre kapitältäckningsgrad 1992 kan vara att de klarade sig relativt bra under 1990-talets kris. De hade en kapitältäckningsgrad som var

0,9-2,0 procentenheter högre än övriga banker, vilket i sammanhanget är en relativt stor skillnad. Jämförs samma nyckeltal för SEB, vilka drabbades värre av 1990-talets kris, visas det att deras kapitaltäckningsgrad enligt Basel I var lägre 1992 än 2007 och 2008.

Vid beräkning av kapitaltäckningsgraden är ett av momenten att beräkna kapitalkravet för kreditrisk. Enligt Basel II finns två olika metoder för att bestämma detta kapitalkrav, samtliga studerade banker använde 2007 och 2008 den avancerade metoden, IRK-metoden. Under 1990-talet fanns bara en metod, schablonmetoden. Enligt studiens teori utvecklades Basel II för att kunna mäta risker mer exakt. Följaktligen skulle alltså bankerna genom det nya regelverket kunna få fram ett mer precist värde på kapitaltäckningsgraden. Att beräkningen inte görs med samma metoder de olika åren medför alltså att det blir svårt att göra en jämförelse av kapitaltäckningsgraden över tid. Med det i teorin framställda antagandet om att en mer avancerad metod ger en mer precis mätning skulle kapitalkravet för kreditrisk 2007 och 2008 stämma bättre överens med det faktiska värdet för kapitalkrav än vad det gjorde 1992. Antagandet om att en mer avancerad metod, där interna modeller används, ger ett mer realistiskt värde på kapitalkravet för kreditrisk delas även av de bankchefer som Wahlström (2008) intervjuade.

Eftersom bankerna använder sig av IRK-metoden betyder det att de beräknar kapitalkravet för kreditrisk med hjälp av sina interna klassificeringssystem. Då dessa system är utarbetade av respektive bank bestäms riskerna till stor del beroende på hur de interna modellerna är utformade. De interna metoderna innebär även att bankerna måste göra egna bedömningar av sin verksamhet för att beräkna kapitalkrav för kreditrisk. Detta försvårar jämförelsen mellan bankerna, och vi ställer oss frågande till trovärdigheten hos ett nyckeltal som baseras på interna bedömningar. Detta var även något som de bankchefer som intervjuades av Wahlström (2008) ifrågasatte trovärdigheten i.

Något som försvårar jämförelsen mellan bankernas kapitalkrav än mer är att då bankernas klassificeringssystem skiljer sig åt, skulle bankerna troligen inte komma fram till samma kapitalkrav även om de gjorde en beräkning på samma låntagare. För att kunna dra en slutsats vad gäller jämförelsen av kapitaltäckningsgrad skulle därför en utförlig studie angående de olika bankernas riskmätningmetoder behöva göras.

Trots de antaganden som framställs i teorin är det dock inte givet att en mer avancerad modell ger bättre beräkningar, framför allt inte när det gäller kapitaltäckningsgraden. Detta främst eftersom bankerna måste göra bedömningar av den egna verksamheten. Trovärdigheten i att en mer avancerad modell ger bättre matchning med det verkliga kapitalkravet kan därför ifrågasättas, särskilt eftersom bankerna nästan kan sägas bestämma delar av riskerna själva. I stället för att leda till en bättre korrelation med det faktiska kapitalkravet är det troligt att mätningarna istället skiljer sig för mycket mellan bankerna så att värdena därmed inte går att jämföra.

Sammanfattningsvis kan det sägas att det alltså är svårt att göra en jämförelse av kapitaltäckningsgraden över tid och mellan bankerna. Detta på grund av att reglerna för uträkning av nyckeltalet gjordes enligt övergångsregler till Basel I 1992 och enligt övergångsregler till Basel II under 2007 och 2008. Ytterligare en försvårande faktor är med andra ord att modellerna för beräkning skiljer sig åt och att de interna modellerna är utformade på olika sätt i de olika bankerna. Det kan dock konstateras att bankerna alla år har uppfyllt de minimikrav som gällt enligt de olika Baselregelverken.

4.2.4. Placeringsmarginal

I denna studie har placeringsmarginalen beräknats som bankens räntenetto dividerat med genomsnittlig balansomslutning, vilket innebär genomsnittet av ingående och utgående balansomslutning. Vi har själva gjort beräkningen av nyckeltalet eftersom tre av fyra banker inte redovisar placeringsmarginalen för 2007 och 2008.

Placeringsmarginal	2008	2007	1992
Handelsbanken	0,72%	0,86%	2,24%
Nordea	0,89%	1,16%	
Gota Bank			3,99%
Nordbanken			2,98%
SEB	0,55%	0,75%	1,42%
Swedbank	0,97%	1,29%	
Föreningsbanken			3,84%
Sparbanken			2,52%

Tabell 5: Placeringsmarginal

Empiri

För alla bankerna gäller det att placeringsmarginalen var högre 1992 än vad den var 2007 och 2008, vilket indikerar högre lönsamhet under 1990-talet. Under 2007 visar SEB lägst placeringsmarginal och Swedbank högst. Under de tre första kvartalen 2008 var placeringsmarginalen lägre än 2007 för samtliga banker, något som tyder på att lönsamheten har minskat. Lägst marginal 2008 visade SEB och högst marginal visade Swedbank. 1992 var placeringsmarginalen lägst för SEB och högst för Gota Bank.

Analys

Bankernas placeringsmarginaler kan förändras till följd av förändring i räntenettet och/eller balansomslutningen. Det är eftersträvansvärt för bankerna att ha en så hög placeringsmarginal som möjligt, något som uppnås genom ett högt räntenetto i förhållande till balansomslutningen. Som de banker som ingår i denna studie visar, se Bilaga 3, har banker med stor balansomslutning oftast bättre förutsättning för att ha ett högt räntenetto. Det är eftersträvansvärt för en bank att ha en hög balansomslutning, eftersom den då har ett större kapital att placera, något som leder till högre avkastning. Enligt Baselregelverken har bankerna dessutom ett minimikrav som innebär att bankerna måste upprätthålla en någorlunda hög balansomslutning.

Eftersom det inte är lönsamt att minska balansomslutningen för att uppnå högre placeringsgrad, och det är svårt för bankerna att bestämma storleken på denna, påverkas placeringsmarginalen främst av förändring i storleken på räntenettet. Banker vill maximera sitt räntenetto, vilket påverkas direkt av storleken på bankens in- och utlåning och dessutom är den post i bankens resultaträkning som är den viktigaste intäktsposten.

Det är inte bara bankens totala in- och utlåning som påverkar storleken på räntenettet, utan posten påverkas också indirekt av hur marknaden ser ut i form av lånarnas behov av kapital och hur hög utlåningsränta banken kan ta ut. Den totala utlåningsvolymen ger direkt effekt på räntenettet i form av att ju större utlåningen är, desto större summor får banken in i form av ränteintäkter. Räntenettet kan också stärkas av att utbudet på kapital minskar. Detta följer samma teori som att priset på varor ökar då efterfrågan överstiger utbudet. Då det kapital som finns på marknaden minskar och därmed inte räcker till alla potentiella låntagare kan räntorna

stiga. Ju större mängd potentiella låntagare som finns, desto högre ränta har banken möjlighet att ta ut. Då räntorna på utlåning höjs kommer som en följd också bankens räntenetto att öka.

På 1990-talet minskade utbudet av kapital till följd av finanskrisen som då förelåg. Detta är troligtvis en anledning till att bankerna 1992 visade relativt höga räntenetton i relation till den genomsnittliga balansomslutningen och därigenom uppnåddes högre placeringsmarginaler. Anledningen till att placeringsmarginalerna är lägre 2007 och 2008 är ur denna synvinkel att världen har befunnit sig i en högkonjunktur, där kapital inte har varit en bristvara på marknaderna. Till följd av detta kommer bankernas räntenetton troligtvis att höjas framöver då även den finanskris som nu råder kommer att medföra minskat utbud av kapital.

En annan anledning som med stor sannolikhet påverkade placeringsmarginalerna positivt under bankkrisen på 1990-talet var att balansomslutningarna minskade kraftigt till följd av de plötsliga kreditförluster som bankerna då upplevde. Det är troligt att nyckeltalet visar en hög lönsamhet till följd av den extrema situation som de ovanligt låga balansomslutningarna medförde under krisen på 1990-talet, och därav visas inte en rättvisande bild

Med grund i att det för banken är eftersträvansvärt att ha en hög balansomslutning och att de försöker maximera sitt räntenetto är det mycket intressant att se relationen mellan placeringsmarginalen och de faktiska nivåerna för räntenetto och genomsnittlig balansomslutning hos bankerna. Det visar sig att bankerna 2007 och 2008 har lägre placeringsmarginal, men högre räntenetto och balansomslutning i faktiska tal jämfört med åren från 1990 till och med 1994. Detta innebär att bankerna med lägst placeringsmarginal i denna studie är de banker som har högst räntenetto samt balansomslutning, och vice versa, vilket visas i Bilaga 3. Med utgångspunkt i ovanstående observation kan det ifrågasättas hur användbar placeringsmarginalen är som nyckeltal. Det strider mot logiken att detta nyckeltal visar att bankerna var mer lönsamma under 1992, en period då alla andra nyckeltal visar på lägre och, i vissa fall, till och med negativ lönsamhet.

Litteratur inom området ansåg att placeringsmarginalen var av stor vikt att mäta under 1990-talet, och alla banker angav då nyckeltalet i sina årsredovisningar. Under 2007 är det enbart Swedbank som anger placeringsmarginalen i sin årsredovisning och inte någon bank uppger den i delårsrapporten för det tredje kvartalet 2008. Varför inte placeringsmarginalen anges under denna period är oklart. Med tanke på att nyckeltalet visade högre nivåer under 1992 än 2007 och 2008 kan det vara så att bankerna då kunde använda talet för att visa på lönsamhet och styrka, när alla andra nyckeltal visade sämre siffror. Eftersom räntenettet utgör en mindre andel av den genomsnittliga balansomslutningen under 2007 och 2008 kan det vara en anledning till varför nyckeltalet inte längre tas med i årsredovisningarna.

Placeringsmarginalen var högre under 1992 för alla banker i studien. Då en hög placeringsmarginal tyder på högre lönsamhet, skulle detta i så fall innebära att bankerna var mer lönsamma under 1992. Då ovanstående analys och övriga nyckeltal i studien visar på motsatt effekt förkastar vi denna slutsats. Placeringsmarginalerna var troligtvis större då till följd av mycket låga balansomslutningar, snarare än god lönsamhet.

4.2.5. Vinst per aktie

Värdena för vinst per aktie har 2007 och 2008 tagits från respektive banks årsredovisning. Definitionen av nyckeltalet var då densamma i alla banker; årets resultat dividerat med genomsnittligt antal utestående aktier. För 1992 har nyckeltalet beräknats enligt samma definition, men med antal utestående aktier per 31 december 1992.

Vinst per aktie	2008	2007	1992 före garanti	1992 efter garanti
Handelsbanken	12,16	24,84	-3,02	
Nordea	7,62	11,37		
Gota Bank			-	-
Nordbanken			-31,54	-4,40
SEB	9,00	19,97	-18,00	
Swedbank	17,41	23,28		
Föreningsbanken			-	-
Sparbanken			-	-

Tabell 6: Vinst per aktie

Empiri

För alla banker var vinsten per aktie mycket bättre 2007 och 2008 än under 1992. Då även detta nyckeltal är ett mått på lönsamhet visar denna tabell att 2007 var bankernas mest lönsamma år. För 2007 har Handelsbanken störst vinst per aktie medan Nordea har lägst. För de tre första kvartalen 2008 var Swedbank den mest lönsamma banken enligt detta nyckeltal och Nordea den minst lönsamma banken. 1992 visade alla ett negativt resultat per aktie, Handelsbanken var dock den bank som klarade sig bäst. Om den statliga garantin som bland annat Nordbanken tog del av räknas in var SEB den bank som hade lägst resultat per aktie. Före den statliga garantin visade Nordbanken upp sämst resultat per aktie.

Analys

Vinst per aktie beror på årets resultat samt antalet utestående aktier som banken har. Nyckeltalet är ett mått på hur lönsam banken är och visar hur stor del av bankens vinst som kan hänföras till varje aktie. Det som kan påverka vinst per aktie är en förändring i årets resultat eller antalet utestående aktier. Något som således ger en förändring i antalet utestående aktier är huruvida nyemission eller split har genomförts under en period. Dessa två händelser medför att resultatet för perioden ska fördelas på fler aktier och följaktligen minskar vinsten per aktie.

Då kreditförlusterna var mycket stora 1992 påverkade detta årets resultat, vilket blev negativt för samtliga banker. Eftersom vinst per aktie är direkt påverkat av årets resultat blev nyckeltalet därmed negativt detta år. Jämfört med 1992 är 2008 års resultat per aktie mycket högre, vilket tyder på högre lönsamhet. En orsak till detta är att inledningen av krisen 2008 till stor del handlade om likviditetsbrist och inverkan på periodens resultat blev därmed inte lika stor.

4.2.6. Räntabilitet på eget kapital

Då bankerna uppvisar stora avvikelser i sina sätt att beräkna räntabilitet på eget kapital har vi med en närliggande definition beräknat räntabilitet på eget kapital som årets resultat i förhållande till genomsnittligt eget kapital. Genomsnittligt eget kapital har vi beräknat genom att ta medelvärdet av årets ingående och utgående egna kapital. För att se bankernas egna

värden för räntabilitet på eget kapital hänvisas till Bilaga 1. Då Gota Bank, Nordbanken och Sparbanken fick statlig garanti under 1992 har vi valt att visa räntabilitet på eget kapital både före och efter en eventuell statlig garanti.

Räntabilitet på eget kapital	2008	2007	1992 före garanti	1992 efter garanti
Handelsbanken	10,4%	22,0%	-3,0%	
Nordea	11,6%	19,3%		
Gota Bank			-185,4%	-6,4%
Nordbanken			-112,9%	-15,8%
SEB	8,1%	18,9%	-24,4%	
Swedbank	12,7%	18,7%		
Föreningsbanken			-9,5%	
Sparbanken			-61,5%	-17,5%

Tabell 7: Räntabilitet på eget kapital

Empiri

Räntabiliteten på eget kapital var för alla banker negativ 1992, men positiv 2007 och 2008. Under 2007 visar Handelsbanken högst räntabilitet på eget kapital och Swedbank lägst. Under de tre första kvartalen 2008 var räntabiliteten på eget kapital lägre än under 2007 för samtliga banker, med lägst räntabilitet på eget kapital hos SEB och högst hos Swedbank. Detta innebär att lönsamheten har ökat i jämförelse med 1990-talet, men minskat mellan 2007 och 2008. 1992 var samtliga bankers räntabilitet på eget kapital negativ och därmed lägre än under 2007 och 2008, där SEB visar lägst och Handelsbanken högst siffror efter den statliga garantin. Räknas den statliga garantin inte in var det Gota Bank som visade sämst räntabilitet på eget kapital.

Analys

Räntabilitet på eget kapital är ett mått på bankens lönsamhet och visar den avkastning som ägarna får på det kapital de tillfört företaget. Räntabiliteten beror på periodens resultat och nivån på bankens eget kapital.

Från 2007 till 2008 minskade samtliga bankers räntabilitet på eget kapital avsevärt. Liksom med vinst per aktie kommer troligen räntabiliteten på eget kapital minska än mer under fjärde kvartalet 2008, detta till följd av större kreditförluster i bankerna.

Då kreditförlusterna var mycket stora 1992 påverkade det räntabilitet på eget kapital. Eftersom nyckeltalet påverkas direkt av årets resultat blir nyckeltalet därmed mycket lågt för detta år. Krisen 2008 beror inledningsvis till stor del på likviditetsbrist och inverkan på årets resultat är därmed inte lika stor som 1992.

1992 hade alla utom Gota Bank och Föreningsbanken ett eget kapital på mellan 10 och 20 miljarder kronor. 2007 och 2008 har alla banker, med undantag för Nordea, ett eget kapital på mellan 60 och 75 miljarder kronor. Nordea har avsevärt högre eget kapital och det beror på att de är den största finansiella koncernen i Norden. Anledningen till det ökade egna kapitalet är bland annat att bankerna genom diverse uppköp av andra banker blivit avsevärt större än vad de var 1992. Det som är intressant vad gäller eget kapital är dock inte storleken i absoluta tal utan förhållandet till skulderna.

Banker bör vilja ha ett litet eget kapital och i stället placera pengarna för att kunna få en så hög avkastning som möjligt. Problemen vid krisen 2008 är delvis att bankerna placerat

pengarna i obligationer som förlorat i värde och därmed har de investerade pengarna förlorats. Vid en analys av bankernas balansräkning kunde det ses att bankerna har ett väldigt litet eget kapital i förhållande till skulderna, vilket de alltså får när de placerar eller lånar ut pengarna. Problemet vid 2008 års kris är alltså att bankerna placerat pengarna fel och därmed gått miste om förväntad avkastning.

4.2.7. Kassaflödesanalys

Tabellen nedan jämför, i absoluta tal, kassaflödet samt likvida medel vid periodens början och slut för alla banker under de tre första kvartalen 2007 och 2008.

Kassaflödesanalys Mkr	HB 08	Nordea 08	SEB 08	Swedb 08	HB 07	Nordea 07	SEB 07	Swedb 07
Löpande verksamhet	1 734	-19 048	-11 623	-64 735	2 026	11 238	102 788	-33 400
Investeringsverksamhet	-1 105	-8 357	-4 040	-224	1 305	-3 390	1 935	-6 457
Finansieringsverksamhet	-7 136	-7 732	7 395	-23 922	-1 755	-14 637	13 019	84 361
Periodens kassaflöde	-6 507	-35 137	-79 125	-88 381	1 576	-6 789	72 944	44 504
Likvida medel:								
- periodens början	13 590	67 233	194 985	100 763	4 800	42 083	73 751	83 032
- periodens slut	7 077	33 214	122 444	13 205	6 528	35 952	146 846	128 243

Tabell 8: Kassaflödesanalys

Empiri

Som framgår av tabellen ovan var kassaflödet negativt för samtliga banker under de tre första kvartalen 2008. Nordea var den enda bank som även hade ett negativt kassaflöde under de tre första kvartalen 2007. Ett negativt kassaflöde för perioden innebär att utgående balans av likvida medel blir lägre än den ingående balansen. Det minst negativa kassaflödet under 2008 års tre första kvartal hade Handelsbanken och det mest negativa uppvisade Swedbank.

Analys

Bankernas kassaflödesanalyser påverkas av kassaflödet från den löpande verksamheten, investeringsverksamheten och finansieringsverksamheten. På lång sikt är det viktigt för bankerna att deras löpande verksamhet genererar tillräckligt med likvida medel för att täcka de utgifter som uppstår och för att kunna betala av lån samt ge ägarna utdelning. Kassaflödet från den löpande verksamheten har minskats för samtliga banker 2008.

Att Handelsbankens kassaflöde för 2008 inte var lika negativt som de övriga bankernas beror till stor del på det faktum att Handelsbanken var den enda bank som uppvisade ett positivt kassaflöde från löpande verksamhet för årets tre första kvartal. Detta är också ett tecken på att banken kan ha klarat början av den bankkris som pågått under hösten 2008 bättre än de andra bankerna.

Vad gäller 2007 hade Swedbank negativt kassaflöde från den löpande verksamheten, men vägde upp det genom ett större positivt kassaflöde från finansieringsverksamheten under samma period och fick därmed ett positivt kassaflöde totalt sett. Nordea som under samma period var den enda bank som uppvisade negativt kassaflöde, hade positivt kassaflöde från den löpande verksamheten, men negativt från investerings- och finansieringsverksamheterna.

Den kris som har pågått under hösten 2008 startade som tidigare nämnts till följd av att interbankmarknaden slutade att fungera eftersom aktörerna inte längre litade på varandra. Då det har varit svårt för bankerna att få tag på likvida medel har det inneburit att bankernas kassaflöden har minskat. Privatpersoner och företag med insättningar i bankerna blev oroliga då det spekulerades i att bankerna kunde komma att sättas i konkurs och vissa ville ta ut insättningarna. Allt detta har tillsammans med de kreditförluster som hittills har uppstått bidragit till stora minskningar av kassaflödet, och som syns i ovanstående tabell, negativa kassaflöden för samtliga banker.

Med tanke på att samtliga banker har haft negativa kassaflöden under de tre första kvartalen 2008 är det troligt att utvecklingen har fortsatt i samma riktning även under det fjärde kvartalet. Frågan kvarstår dock om det här verkligen kan ses som ett tecken på kris, eller om det beror på andra omständigheter? Till följd av att en längre period inte har omfattats av studien, blir denna fråga nästintill omöjlig att svara på.

SEB, som är den bank som uppvisar det näst mest negativa kassaflödet under 2008, är samtidigt den bank som har högst utgående balans av likvida medel vid periodens slut. Detta kan jämföras med Handelsbanken, som har det minst negativa kassaflödet, men ändå lägst utgående balans av likvida medel vid periodens slut. Till följd av att kassaflödet i denna studie jämför absoluta tal, vill vi inte dra någon slutsats av vilken av bankerna som har haft sämst utveckling av kassaflödet, utan enbart uppvisa förändringen från positiva kassaflöden under de tre första kvartalen under 2007 till negativa kassaflöden under de tre första kvartalen 2008. Det faktum att samtliga banker har negativa kassaflöden från framförallt den löpande verksamheten under 2008 tyder på att bankerna upplever en svårare period.

5. Avslutande diskussion

I detta kapitel förs en avslutande diskussion angående nyckeltalens samband för att leda fram till studiens slutsats. Denna diskussion baseras på studiens frågeställning och knyter samman teori, empiri och analys.

5.1. Nyckeltalens variation mellan kriserna

I detta avsnitt besvaras studiens första delfråga; *Kan nyckeltalens numeriska värden användas för att jämföra bankernas situation under kriserna och vilken bild ger de i så fall?* För varje nyckeltal diskuteras huruvida en jämförelse mellan 1992 och 2007 samt 2008 är möjlig och i så fall vad nyckeltalet visar.

K/I-talet före kreditförluster visar en likvärdig situation för bankerna mellan perioderna, med undantag för Gota Bank som visar mycket högre kostnader än intäkter. Efter kreditförluster är det mycket stor skillnad på K/I-talet under de båda kriserna. Under 1992 var kreditförlusterna mycket högre för samtliga banker, vilket innebär att lönsamheten då var sämre. Att skillnaden inte är så stor före kreditförluster medan den är mycket stor efter kreditförluster visar på att bankerna i september 2008 inte hade drabbats av några större kreditförluster jämfört med 1992. Dock har skillnaden på K/I-talet före och efter kreditförluster ökat 2008 jämfört med 2007.

Även när det gäller kreditförlustnivån är det möjligt att göra en jämförelse mellan de studerade åren. Studien visar att kreditförlusterna var mycket större 1992 än 2007 och 2008. Det är eftersträvansvärt att ha en kreditförlustnivå som ej överstiger en procent. 1992 är den mycket över denna nivå medan den för 2007 och 2008 ligger långt under. Detta, liksom K/I-talet tyder därmed på att kreditförlusterna var det som var utmärkande för 1990-talets kris och visar att kreditkvaliteten och därigenom säkerheten var högre i bankerna 2007 och 2008.

För kapitaltäckningsgraden, som mäter bankernas stabilitet, är det svårt att göra en jämförelse både över tid och mellan banker. Detta eftersom kapitalkravet för kreditrisk, vilket är en del av kapitaltäckningsgraden, beräknas i enlighet med de olika Baselregelverken. 1992 användes övergångsregler för Basel I, 2007 och 2008 användes övergångsregler för Basel II. Dessutom använder samtliga banker interna modeller för att bestämma kapitalkravet 2007 och 2008. Detta gör att bankernas egna bedömningar av verksamheten spelar in i beräkningen av kapitalkrav. När dessutom bankernas interna metoder skiljer sig från varandra blir en jämförelse mycket svår, om inte omöjlig, att göra.

När det gäller placeringsmarginalen visade den att lönsamheten var högre 1992 än 2007 och 2008. Att nyckeltalet visar på en god lönsamhet trots en svår kris beror antagligen på att situationen under 1992 var extrem, och att bankerna därmed hade mycket små balansomslutningar. Då övriga nyckeltal visar att lönsamheten under 2007 och 2008 är högre än 1992 anser vi att orsaken till den höga placeringsmarginalen 1992 är de låga balansomslutningarna och inte en god lönsamhet. På grund av dessa faktorer anser vi därför att detta nyckeltal inte kan användas för att jämföra situationen under de båda kriserna.

1992 var resultat per aktie negativt för samtliga tre banker som varit möjliga att studera. Detta beror till stor del på att bankerna drabbades av stora kreditförluster detta år, vilket följaktligen påverkade årets resultat starkt. 2007 och 2008 hade samtliga banker positiva resultat per aktie, dock sjönk vinsten från 2007 till 2008 i alla banker. Detta visar alltså på en mycket högre lönsamhet under 2007 och 2008 än 1992. Något som kan störa jämförbarheten för vinst per aktie är att för 2008 har endast de tre första kvartalen varit möjliga att analysera, medan helår använts för de övriga åren. Dock är skillnaden mellan 1992 och 2007 samt 2008 så stor att detta inte påverkar relationen nämnvärt.

Räntabiliteten på eget kapital var negativ för samtliga banker 1992. Liksom för vinst per aktie är den största anledningen till detta att de drabbades av stora kreditförluster, vilket medförde att årets resultat blev negativt. 2007 och 2008 har samtliga banker en positiv räntabilitet på eget kapital, dock har den minskat från 2007 till 2008. Detta innebär att nyckeltalet tyder på högre lönsamhet än under 1992, även om den har minskat från 2007 till 2008. Räntabilitet på eget kapital har beräknats på samma sätt för alla år för att göra talet jämförbart. Dock kan även detta nyckeltals jämförbarhet störas av att det för 2008 endast var de tre första kvartalen som var möjliga att analysera, men även här är differensen mellan kriserna så stor att en studie av hela 2008 inte hade gjort någon större skillnad.

Vad gäller kassaflödet är en jämförelse med 1992 inte möjlig att genomföra då inga siffror finns för detta år. Dock kan en direkt jämförelse mellan 2007 och 2008 göras. För båda åren har de tre första kvartalen analyserats. Nyckeltalet visar att kassaflödet i bankerna är negativa 2008, något som kan tyda på att likviditeten har försämrats 2008 jämfört med 2007. För att göra en utförlig analys krävs en mer detaljerad information om kassaflödet, något som faller utanför denna studies ram.

5.2. Nyckeltalens variation mellan bankerna

Studiens andra delfråga; *Hur skiljer sig de analyserade nyckeltalen åt mellan de utvalda bankerna?* kommer nedan besvaras utifrån en jämförelse mellan de olika bankerna under de perioder som belysts i studiens empiri och analys, det vill säga 1992 och 2007 samt 2008. Varje nyckeltal analyseras utifrån hur det skiljer sig åt mellan de utvalda bankerna, samt genom att visa vilken bank som uppvisar sämst och bäst resultat för respektive nyckeltal.

1992

K/I-talet före kreditförluster var relativt jämnt mellan bankerna 1992, med undantag för Gota Bank som visade kostnader som var högre än intäkterna. Samtliga övriga banker hade intäkter som täckte kostnaderna, men Handelsbanken uppvisade ett något bättre nyckeltal än övriga banker. Vid beräkningen av K/I-tal efter kreditförluster visades en stor variation mellan bankerna, men ingen av dem hade intäkter som täckte kostnaderna. Gota Bank visade sämst resultat även med kreditförlusterna inräknade, och likaså uppvisade Handelsbanken det för året bästa K/I-talet efter kreditförluster.

Under 1992 uppvisade Gota Bank den sämsta kreditförlustnivån, följd av Nordbanken. De övriga bankerna uppvisade någorlunda jämförbara nivåer, som dock var allt för höga för att kunna sägas ligga på en hållbar nivå. Handelsbanken var den bank som visade lägst, och därmed bäst, kreditförlustnivå.

Bankernas kapitaltäckningsgrad går, som studiens första delfråga visar, inte att jämföra mellan bankerna.

1992 varierade de olika bankernas placeringsmarginal stort, men Gota Bank och Föreningsbanken uppvisade högst nivå och SEB lägst. Ju högre placeringsmarginal, desto bättre lönsamhet, en slutsats som dock förkastas för denna studie då övriga nyckeltal tyder på omvänt resultat för bankernas lönsamhet.

Då bankernas vinst per aktie jämförs uppvisas negativa resultat av samtliga banker, för vilka nyckeltalet kan beräknas. Handelsbanken var den bank som visade lägst förlust per aktie, och Nordbanken störst då den statliga garantin inte ingår i beräkningen av nyckeltalet. Av de banker som omfattades av den statliga garantin var det enbart Nordbanken som kunde redovisa nyckeltalet. Då den statliga garantin omfattas visade istället SEB sämst resultat.

Även vad gäller räntabilitet på eget kapital uppvisade samtliga banker negativa tal under 1992, där Handelsbanken visade bäst bild. Gota Bank, Nordbanken och Sparbanken redovisade mycket sämre räntabilitet på eget kapital före den statliga garantin än efter och var också de banker som uppvisade sämst räntabilitet på det egna kapitalet. Då den statliga garantin ingår i beräkningen var det istället SEB, en av de banker som inte mottog statligt stöd, som uppvisade sämst resultat.

Under 1992 ingick kassaflödesanalyser ej i bankernas årsredovisningar och till följd av detta har de ej kunnat jämföras mellan bankerna.

2007 och 2008

K/I-talet före kreditförluster visade positiv lönsamhet för alla banker under 2007 och 2008. Resultatet var jämnt mellan bankerna, något sämre för SEB och något bättre för Handelsbanken under båda åren. Då K/I-talet beräknades efter kreditförluster visades samma fördelning, där bankernas nyckeltal var lågt differentierade och även för denna beräkning visade Handelsbanken en något bättre lönsamhet och SEB en något sämre lönsamhet.

För bankernas kreditförlustnivåer gäller att de inte bör överstiga en procent av den totala utlåningen. Under 2007 och 2008 var bankernas kreditförlustnivåer mycket små. 2008 uppvisade Nordea lägst nivå och 2007 var det Handelsbanken, som hade så låga kreditförluster att de utgjorde 0,00 procent av den totala utlåningen. De högsta siffrorna redovisas av SEB under båda åren, tätt följt av Swedbank 2008. Nivåerna är dock mycket låga överlag och därmed är skillnaden mellan lägsta och högsta nivå inte stor.

Som ovan nämnts går bankernas kapitaltäckningsgrad inte att bedöma jämförbarheten i och därmed kan nyckeltalen inte heller jämföras mellan bankerna.

Vid en jämförelse under 2007 och 2008 resulterade placeringsmarginalen i en liten differens mellan bankerna. Under båda åren var Swedbank den bank som uppvisade högst lönsamhet genom en något högre placeringsmarginal och SEB lägst lönsamhet genom en något lägre placeringsmarginal.

När det gäller vinst per aktie uppvisar samtliga banker positiva resultat under båda åren. 2007 visar Handelsbanken störst vinst per aktie, tätt följt av Swedbank. Under 2008 var ordningsföljden den omvända. Under båda åren uppvisar Nordea lägst vinst per aktie.

Nivåerna på räntabilitet på eget kapital är för både 2007 och 2008 relativt jämna mellan bankerna. 2007 uppvisar Handelsbanken bäst räntabilitet på det egna kapitalet, och 2008 visar Swedbank på starkast nyckeltal. SEB visar sämst nivå 2008 och Swedbank lägst 2007.

Vad gäller kassaflödesanalysen visar SEB det största kassaflödet under 2007 och Nordea, som enda bank med ett negativt kassaflöde, det sämsta. Vad gäller 2008 hade samtliga banker negativt kassaflöde, Swedbank visade då det största utflödet av likvida medel och Handelsbanken det minsta. Som framgår av analysen kopplad till kassaflödet ovan ger en jämförelse mellan bankernas kassaflöden inte en rättvisande bild av vilken av bankerna som haft sämst utveckling av kassaflödet då de presenteras i absoluta tal. Den här jämförelsen visar dock vilka banker som, under de båda perioderna, har haft störst, respektive lägst utflöde av likvida medel.

5.3. Ytterligare reflektioner

Till den teoretiska referensramen för denna studie gick inga tidigare studier som tillämpar nyckeltal vid analys av banker att finna. Med grund i studier där nyckeltal har använts inom andra områden har vi konstaterat att nyckeltal bör vara användbara även vad gäller analys av bankverksamhet. Exempel på en sådan studie är den utförd av Hagberg (2006) som identifierade skillnader mellan nyckeltal i företag som senare försattes i konkurs och företag som inte försattes i konkurs. Till följd av detta har vi valt ut de nyckeltal som vi med grund i övrig litteratur har kunnat identifiera som användbara för studiens jämförelser. Även om inte exakt samma nyckeltal har använts för vår studie, då bankverksamhet inom flertalet väsentliga områden skiljer sig från de studier som tidigare utförts, skall dessa, inom andra områden beprövade nyckeltal, som används i denna studie uppfylla samma syfte.

Det är vid analysen av nyckeltalen viktigt att ta hänsyn till att de perioder som analyseras i denna studie, vad gäller den pågående bankkrisen, troligen inte förmedlar det värsta denna bankkris har att ge. Bankkrisen hade inte mer än börjat under det tredje kvartalet för 2008, och eftersom studien omfattar hela 2007 och januari till september 2008, lär därmed bland annat större kreditförluster finnas att vänta under senare perioder.

Vidare har vi under studiens gång noterat att definitionen av nyckeltalen skiljer sig åt mellan banker och år samt att de i flertalet fall innehåller egna tolkningar. Vi har till exempel haft sju definitioner av räntabilitet på eget kapital och nio varianter av beräkningen för vinst per aktie. Detta har medfört komplikationer för oss gällande vilken definition som är mest rättvisande vad gäller bankernas finansiella situation, men framför allt vad gäller jämförelsen mellan bankerna. Mest framträdande är skillnaderna i årsredovisningarna på 1990-talet jämfört med 2007 samt 2008. Allt detta medför att jämförbarheten mellan nyckeltalen är begränsad och vi har därmed konstaterat att ett specifikt nyckeltal som lätt kan jämföra bankers finansiella situation skulle vara relevant. Framför allt är detta tydligt när det gäller kapitaltäckningsgraden, då den är svår att jämföra mellan banker eftersom talet baseras på bankernas egna bedömningar och beräkningar. Konstaterandet vi gör stärks av att även Herring (2005) anser att kapitaltäckningsgraden inte går att jämföra på grund av att bankerna har för många alternativ att välja på när det gäller regler och implementering.

Även de svenska bankcheferna i studien som genomfördes av Wahlström (2008) ställde sig tveksamma till om modellerna mäter den verkliga risken mer precist, eftersom egna bedömningar involveras. Därav kan en avancerad modell snarare göra beräkningarna mindre

trovärdiga i stället för att mäta risken mer precist. Det kan till och med finnas anledning att tro att bankerna manipulerar sina siffror för att uppnå ett lägre krav på kapital.

Basel II innebär att banker kan beräkna sina kapitalkrav med hjälp av olika metoder och då dessa metoder skiljer sig åt mellan olika banker är detta en anledning till att vi anser att deras kapitaltäckningsgrad inte går att jämföra. Detta regelverk har därmed del i att vi anser att ett annat nyckeltal för bättre jämförelse mellan banker vore lämpligt att använda. När bankerna följde Basel I var en jämförelse av kapitallämpligheten enklare att genomföra eftersom det fanns färre regler och metoder att välja på då. Även om Basel II skall ge en bättre koppling mellan risk och kapitalkrav kan det vara så att regelverket ger en ökad komplexitet i stället för att underlätta för bankerna.

Med Basel II har bankerna högre krav på sig än vad de hade under 1990-talet. Dessa krav handlar bland annat om att bankerna måste offentliggöra viss information så att kunder och investerare kan bedöma bankers risk och finansiella ställning. Basel II innebär även att tillsynsmyndigheternas roll har utökats, de skall ha ett närmare samarbete med bankerna, vilket innefattar att kontrollera och godkänna bankernas system och metoder. Om en bank står inför problem hör det även till tillsynsmyndigheternas uppgifter att vidta åtgärder innan problemen blir för stora. Dessa faktorer tyder på att bankerna under 2007 och 2008 regleras hårdare än vad de gjorde under 1990-talets kris, då Basel I introducerades.

Trots att kapitaltäckningsgraden är svår att jämföra mellan bankerna till följd av de mer komplexa mätningarna har det utvecklade Baselregelverket även en positiv påverkan på nyckeltalen, något som kan ha betydelse för hur finanskrisen 2008 har utvecklat sig i bankerna. Då regleringen, och därmed kraven, är starkare än under 1992 kan det betyda att bankerna 2008 har en fördel i och med att de reglerades enligt Basel II i stället för enligt Basel I. Det faktum att kapitalkraven enligt Basel II sägs mäta den verkliga risken bättre än tidigare, samtidigt som tillsynsmyndigheten har bättre kontroll på bankerna, kan ha bidragit till att bankernas kreditförluster ännu inte blivit så stora. Att regleringen är hårdare 2008 kan därmed vara en orsak till att bankkrisen detta år inte var lika djup som 1992. Om Basel I fortfarande hade varit i bruk kanske 2008 hade blivit än dystrare för svensk bankverksamhet.

Baserat på ovanstående argumentation om bristen på jämförbarhet efterlyser vi ett nyckeltal som tydligt visar bankers finansiella situation genom en beräkning som är enkel att förstå och där inga tolkningar eller bedömningar kan göras. Som framgick av Wahlströms (2008) studie ansåg de som blev intervjuade att endast specialisterna inom området förstod innebörden av riskmätningen. Detta är ytterligare ett tecken på att exempelvis kapitaltäckningsgraden är ett för komplext nyckeltal. Ett nyckeltal som är enklare att beräkna skulle därmed underlätta jämförelser.

Då vi funderat över vad för slags nyckeltal som skulle uppfylla samtliga krav på förenklad mätning utan att involvera egna bedömningar och som gemene man skulle kunna förstå innebörden av, kom vi fram till att hävstångsformeln skulle vara lämplig att använda. Hävstångsformeln, vars samband presenteras av Johansson & Runsten (2005), mäter företagets räntabilitet på eget kapital och det är ett nyckeltal som ofta används vid mätningar av företags finansiella situation. Beräkningen av nyckeltalet baseras på information som tas direkt ur resultaträkningen och till följd av detta krävs inte specialister för att förstå innebörden av nyckeltalet. Bankers resultaträkningar skiljer sig något från en vanlig uppställning, och därmed krävs vissa justeringar för att beräkna räntabilitet på eget kapital enligt hävstångsformeln. Dessa justeringar är dock inte omfattande och därmed skulle denna

beräkning av nyckeltalet ge en mer komplett bild av räntabilitet på eget kapital än den beräkning som för tillfället används.

I vilken utsträckning hävstångsformeln kan användas för att ersätta eller komplettera övriga nyckeltal som ingår i denna studie ligger utanför denna studies ram. Givetvis är hävstångsformeln inte heller det enda nyckeltal som uppfyller kraven på det nyckeltal vi efterlyser. Eftersom banker har en relativt hög skuldsättningsgrad, det vill säga stora skulder i relation till det egna kapitalet, anser vi dock att hävstångsformeln blir extra intressant vid beräkningen av bankers finansiella situation då skuldsättningsgradens betydelse är av stor vikt för räntabilitet på eget kapital beräknat genom hävstångsformeln.

6. Slutsats

I detta kapitel besvaras studiens frågeställning genom att dra en slutsats utifrån analysen av nyckeltalen. Kapitlet avslutas med ett antal förslag på vidare studier inom ämnet.

Kan nyckeltalens numeriska värden användas för att jämföra bankernas situation under kriserna och vilken bild ger de i så fall?

Jämförbarheten av nyckeltalen påverkas av att bankerna definierar nyckeltalen olika, samt att balans- och resultaträkningarnas poster omfattar olika uppgifter under de båda kriserna. Detta minskar således jämförbarheten, men i denna studie har vi använt egna beräkningar av nyckeltalen för att ändå kunna göra de jämförelser som krävs. Därav kan vi dra slutsatsen att en jämförelse av bankernas situation under de båda kriserna är möjlig att göra för fem av de sju nyckeltal som ingår i denna studie. Det faktum att endast 2008 års tre första kvartal använts i analysen, till skillnad från helår i de andra fallen, kan dock påverka jämförbarheten av nyckeltalen. Detta avser främst vinst per aktie samt räntabilitet på eget kapital. Nivåerna på nyckeltalen skiljer sig dock åt mellan de båda kriserna med så god marginal att relationen blir ungefär densamma även om sista kvartalet skulle ingå i beräkningen.

När det gäller placeringsmarginal och kapitaltäckningsgrad har vi dragit slutsatsen att ingen jämförelse är möjlig. Placeringsmarginalen går inte att jämföra på grund av att förhållandena under 1992 var så extrema att talet ger en förvrängd bild av verkligheten. Vad gäller kapitaltäckningsgraden kan den ej jämföras på grund av att bankerna inte beräknar talet på samma sätt, varken i förhållande till varandra eller mellan 1992 och 2007 samt 2008.

Skiljer sig de analyserade nyckeltalen åt mellan de utvalda bankerna, och i så fall hur?

Med undantag för placeringsmarginalen var det Handelsbanken som under 1992 uppvisade de bästa siffrorna för samtliga av studiens nyckeltal. För två av nyckeltalen har jämförelser inte varit möjliga att genomföra och för placeringsmarginalen visade andra banker större lönsamhet. Vad gäller placeringsmarginalen visade Gota Bank störst lönsamhet, men med bakgrund i att det var den bank som för de flesta andra nyckeltal uppvisade sämst siffror förkastas detta resultat. Vad gäller vinst per aktie och räntabilitet på eget kapital, där jämförelser har gjorts både med och utan den statliga garantin, uppvisar SEB sämst resultat då den statliga garantin inte är inräknad. SEB tog dock inte emot något statligt stöd, och kan därmed i verkligheten inte sägas ha nyckeltalets sämsta siffror.

Bilden som ges vid en jämförelse mellan bankerna 2007 och 2008 visar att samtliga banker som ingår i studien har drabbats på liknande sätt. Med andra ord finns det ingen klar vinnare eller förlorare under de perioder som undersökts för bankkrisen 2008. Som framgår av nyckeltalen fanns det inte heller någon bank som hade avsevärt bättre förutsättningar 2007.

Det var med andra ord Handelsbanken som i en jämförelse av nyckeltalen med de andra bankerna klarade sig bäst under bankkrisen 1992 och Gota Bank som klarade sig sämst. SEB tenderar att förekomma oftast som den bank som uppnått sämst nivå bland nyckeltalen både under 2007 och 2008. Handelsbanken visade bäst nivåer för majoriteten av nyckeltalen under

2007 och något färre under 2008. Detta kan ses som ett tecken på att krisen 2008 har drabbat samtliga banker, men i olika utsträckning.

Hur skiljer sig bankernas nyckeltal under 2007-2008 från nyckeltalen under bankkrisen på 1990-talet?

De nyckeltal som ingår i denna studie tyder på att lönsamheten liksom säkerheten för bankerna är mycket högre under 2007 och 2008 än 1992. Samtliga nyckeltal visar dock en försämrad situation 2008 jämfört med 2007. Detta i kombination med att krisen bröt ut under det tredje kvartalet 2008 och därmed troligen inte har nått sin kulmen ännu, ser vi som ett tecken på att samtliga nyckeltal kommer försämrats ytterligare. Nyckeltalen i denna studie visar dock att krisen 2008 inte är lika djup som krisen under 1992. Studiens syfte uppfylls därmed genom att vi drar slutsatsen att nyckeltalen kan användas för att göra denna jämförelse av vilken kris som är djupast.

För krisen under 1990-talet utmärker sig de nyckeltal som påverkas av kreditförluster. Dessa tal visar en mycket sämre situation 1992 än under 2007 och 2008, vilket beror på att kreditförlusterna var mer omfattande då. Det är dock troligt att kreditförlusterna kommer att öka ytterligare under kommande perioder. Till följd av att förtroendet på interbankmarknaden försvann uppstod en likviditetsbrist som hittills har utmärkt bankkrisen 2008. Detta framgår av att samtliga banker har negativa kassaflöden under perioden.

Vid genomförandet av studien noterades att alla banker definierade sina nyckeltal olika. Detta medförde komplikationer i form av att jämförbarheten mellan banker och år minskade och vi var tvungna att beräkna nyckeltalen genom egna definitioner och beräkningar. Eftersom detta har gjorts går nyckeltalen att jämföra, även om merarbete krävdes. Till följd av dessa problem efterlyser vi ett nyckeltal där inte lika många variationer av definitionen kan användas. Ett nyckeltal som tydligt visar bankens finansiella situation utan några tveksamheter skulle underlätta jämförbarheten. Detta tal skulle beräknas på exakt samma sätt av samtliga banker och det skulle inte finnas utrymme för egna tolkningar eller bedömningar av den egna verksamheten. Extra tydligt framstår detta behov vid bestämmandet av kapitaltäckningsgraden, ett nyckeltal som inte har kunnat användas för jämförelser i vår studie då vi inte kunnat avgöra hur respektive bank gjort beräkningen. Ett nyckeltal som efterfrågas skulle därmed kunna användas för att lättare jämföra olika bankers finansiella situation.

Vi har identifierat hävstångsformeln, som används till att beräkna räntabilitet på eget kapital, som ett nyckeltal som uppfyller de egenskaper vi efterlyser. Det beräknas utifrån bankernas resultaträkningar och är även relevant till följd av att banker har en hög skuldsättningsgrad, något som det tas hänsyn till i definitionen av hävstångsformeln.

6.1. Förslag på vidare studier

Eftersom denna studie gjordes under oktober 2008 till januari 2009 var den senast tillgängliga rapporten för 2008 den tredje delårsrapporten. Detta medför att sista kvartalet för 2008 inte är med i studien och därmed skulle det vara intressant att göra en uppföljning efter det att året är slut. Anledningen till detta är att det var först i början av hösten som krisen i Sverige bröt ut ordentligt och det är därför troligt att en undersökning av hela år 2008 skulle visa en sämre situation för bankerna än vad de nio första månaderna gör. En analys huruvida krisen fördjupades under årets sista månader, eller om någon av bankerna rentav lyckades stå emot

den negativa utvecklingen och förbättra sitt resultat skulle därför vara intressant. Eftersom vi omöjligt kan förutspå när denna kris når sin botten skulle det vara fördelaktigt att genomföra en studie ännu längre fram i tiden. Detta för att kunna göra en direkt jämförelse mellan den tidpunkt då den pågående krisen är som värst med 1992, då 1990-talets kris var som djupast.

Då vi i slutsatsen kom fram till att ett nyckeltal som är jämförbart mellan alla banker, där inga tveksamheter om hur det beräknas och inga bedömningar av den egna verksamheten behöver göras kan vara relevant, kan en studie handla om att utröna vilket nyckeltal som är bäst lämpat för detta. Ett sådant nyckeltal kan användas för att direkt se bankernas situation och lätt kunna göra en jämförelse mellan de olika bankerna. Då vi i denna studie identifierade hävstångsformeln som ett sådant nyckeltal vore vidare studier angående denna beräknings lämplighet ytterst intressanta.

När vi analyserade kreditförlustnivån använde vi den som bankerna redovisat i sina årsredovisningar, vilket innebar att nyckeltalet visade kreditförlustnivån av utlåningen till allmänheten samt kreditinstitut exklusive banker. För att se om bankernas kreditförluster är olika stora inom olika segment skulle det vara intressant att jämföra kreditförlustnivån enskilt för till exempel privatpersoner, företag samt offentlig sektor. En jämförelse mellan 1990-talets bankkris och den under 2008 skulle därmed kunna göras för att analysera huruvida utlåning till en specifik grupp har lett till större kreditförluster än någon annan.

Referenslista

Tryckta källor

- Afrell, Per & Sundqvist, Sven-Ivan (1992). *Bankkrisen*. Stockholm: Dagens nyheter
- Aktiespararnas Läsa och tolka årsredovisningar: en handledning som hjälper dig att förstå börsbolagens årsredovisningar*. 2. uppl. (1998). Stockholm: Aktiespararnas aktieskola
- Altman, Edward I. (1968). Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. *Journal of Finance*, vol. 23:4, ss. 589-609.
- BAS nyckeltal: för bättre analys och effektivare ekonomistyrning*. 3., [utök.] uppl. (2006). Stockholm: Norstedts juridik
- Beaver, William H. (1966). Financial Ratios as Predictors of Failure.” *Journal of Accounting Research*, vol. 4:3, ss. 71-111.
- Boken om nyckeltal*. 2., uppdaterade uppl. (2008). Malmö: Liber
- Eriksson, Lars Torsten & Wiedersheim-Paul, Finn (2006). *Att utreda, forska och rapportera*. 8., förnyade uppl. Malmö: Liber
- Hagberg, Andreas (2006). *Nyckeltal och konkurs: En studie av svenska företag 1998 – 2003*. Lic.-avh. Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet. Göteborg
- Herring, Richard (2005). Implementing Basel II: Is the Game Worth the Candle? *Financial Markets, Institutions & Instruments*, vol. 14, Nr. 5, ss. 267-287.
- Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2. [rev. och utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Johansson, Gunnar & Steiner, Bosse (2007). *Aktier och fonder från grunden: allt du behöver för att komma i gång med ett långsiktigt sparande*. Stockholm: [Aktiespararna Kunskap]
- Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo (1999). *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Lybeck, Johan A. (1994). *Facit av finanskrisen*. 1. uppl. Stockholm: SNS (Studieförb. Näringsliv och samhälle)
- Sundberg, Leif (1998). *Nyckeltalshandboken: en vägledning enligt ny och gammal redovisning*. 1. utg. Uppsala: MM publikationer
- När Sverige kraschade: [Affärsvärlden förklarar vad som hände]*. (1992). Stockholm: Affärsvärlden

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Wahlström, G (2008). Risk management versus operational action: Basel II in a Swedish context. *Management Accounting Research* Under tryckning.

Årsredovisningar och delårsrapporter

Föreningsbanken årsredovisningar 1993-1994

Gota Bank årsredovisningar 1990-1993

Handelsbanken årsredovisningar 1990-1994, 2007, delårsrapport, september 2008

Nordbanken årsredovisningar 1991-1994

Nordea årsredovisning 2007, delårsrapport, september 2008

SEB årsredovisningar 1990-1994, 2007, delårsrapport, september 2008

Sparbanken årsredovisningar 1992-1994

Swedbank årsredovisning 2007, delårsrapport, september 2008

Internet

Baselkommittén (1988). *International Convergence of Capital Measurements and Capital Standards*. (Elektronisk) PDF format. Tillgänglig: < <http://www.bis.org/publ/bcbs04A.pdf> > (2008-12-04)

Baselkommittén (2006). *Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework – Comprehensive Version*. (Elektronisk) PDF format. Tillgänglig: < <http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf> > (2008-12-03)

E24 (2008). *Finanskrisen för dummies*. (Elektronisk) E24 Tillgänglig: < http://www.e24.se/branscher/bankfinans/artikel_708487.e24?service=slideshow > (2008-11-06)

Finansinspektionen (2001). *Riskmätning och kapitalkrav – Baselkommitténs förslag till nya kapitaltäckningsregler ur ett svenskt perspektiv*. (Elektronisk) PDF format. Tillgänglig: < http://www.fi.se/upload/20_Publicerat/30_Sagt_och_utrett/10_Rapporter/2001/rapport2001_1.pdf > (2008-12-03)

Finansinspektionen (2002). *Riskmätning och kapitalkrav II – En lägesrapport om arbetet med nya kapitaltäckningsregler*. (Elektronisk) PDF format. Tillgänglig: < http://www.fi.se/upload/20_Publicerat/30_Sagt_och_utrett/10_Rapporter/2002/rapport2002_8.pdf > (2008-11-24)

Finansinspektionen (2004). *Finanssektorns stabilitet 2004*. (Elektronisk) PDF format. Tillgänglig: < http://www.fi.se/upload/20_Publicerat/30_Sagt_och_utrett/10_Rapporter/2004/2004_9.pdf > (2008-12-03)

Finansinspektionen (2005). *Företagens interna kapitalutvärdering – att bedöma kapitalbehovet under Basel II*. (Elektronisk) PDF format. Tillgänglig: < http://www.fi.se/upload/20_Publicerat/30_Sagt_och_utrett/10_Rapporter/2005/Rapport2005_8.pdf > (2008-12-03)

Handelsbanken (2008) Tillgänglig: < <http://www.handelsbanken.se> > (2008-12-10)

Johansson, Sven-Erik & Runsten, Mikael (2005). *Företagets lönsamhet, finansiering och tillväxt: mål, samband och mätmetoder*. 3., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Lind, Göran (2005). Basel II – nytt regelverk för bankkapital. (Elektronisk) *Penning- och valutapolitik* vol. 2, ss. 5-22. PDF format. Tillgänglig: < http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_PV/goranlind.pdf > (2008-11-24)

Lucas, Dan (2008). Swedbank ovanligt hårt drabbat av krisen. (Elektronisk) *Dagens Nyheter*, 26 oktober. Tillgänglig: < <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=844764> > (2008-11-21)

Nordea (2008) Tillgänglig: < <http://www.nordea.com> > (2008-12-10)

Regeringskansliet (2008). *Pressmeddelande: Regeringen föreslår en stabilitetsplan för Sverige för att säkerställa stabiliteten i det finansiella systemet*. (Elektronisk) PDF format. Tillgänglig: < <http://www.regeringen.se/sb/d/10045/a/113716> > (2008-11-21)

Rosén, Hans (2008). Så funkar finanskrisen. (Elektronisk) *Dagens Nyheter*, 18 september. Tillgänglig: < <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=3130&a=829654> > (2008-11-13)

SEB (2008) Tillgänglig: < <http://www.seb.se> > (2008-12-10)

Svenska Bankföreningen (2007). *Banker i Sverige: Faktblad om svensk bankmarknad* (Elektronisk) PDF format. Tillgänglig: < http://www.bankforeningen.se/upload/banker_i_sverige2007_001.pdf > (2008-11-16)

Sveriges Riksbank (2008a). *Pressmeddelande: Riksgälden tar över lån till Carnegie*. PDF format. Tillgänglig: < <http://www.riksbank.se/pagefolders/37568/nr56.pdf> > (2008-11-13)

Sveriges Riksbank (2008b). *Tal, Wickman-Parak: Finanskrisen ur ett centralbanksperspektiv*. PDF format. Tillgänglig: < <http://www.riksbank.se/pagefolders/37597/081112.pdf> > (2008-11-13)

Sveriges Riksbank (2008c) Tillgänglig: < <http://www.riksbank.se/templates/stat.aspx?id=16748> > (2008-12-19)

Swedbank (2008) Tillgänglig: < <http://www.swedbank.se> > (2008-12-10)

Bilaga 1

I denna bilaga visas nyckeltalen för januari-september 2008, samt 2007 och 1992

	Jan-Sep 2008				2007				1992					
	HB	Nordea	SEB	Swedb	HB	Nordea	SEB	Swedb	HB	Gota	NB	SEB	FB	SpB
K/I-tal														
K/I-tal före kreditförluster (uträknad)	47,3%	53,6%	66,1%	50,5%	45,6%	51,6%	57,4%	50,8%	43,3%	157,1%	68,6%	57,6%	59,0%	57,9%
K/I-tal efter kreditförluster (uträknad)	51,7%	56,0%	71,6%	56,3%	45,7%	52,3%	59,9%	52,7%	106,7%	452,7%	258,4%	139,1%	125,6%	173,2%
Kreditförlustnivå														
Kreditförlustnivå	0,09%		0,19%	0,18%	0,00%		0,11%	0,07%	2,80%	16,20%	7,50%	3,32%	3,28%	4,50%
Kreditförlustnivå (uträknad)	0,06%	0,05%	0,11%	0,13%	0,00%	0,02%	0,11%	0,06%	3,03%	17,15%	7,82%	3,55%	3,60%	4,43%
Kapitaltäckningsgrad														
Kapitaltäckningsgrad - Basel II	15,2%	10,6%	12,7%	12,5%	16,9%		12,6%	12,7%						
Kapitaltäckningsgrad - övergångsregler	10,3%	9,4%	10,4%	9,9%	10,4%	9,1%	11,0%	9,3%						
Kapitaltäckningsgrad - Basel I	9,2%		9,3%		9,8%		10,4%		10,1%	8,3%	8,2%	8,4%	8,1%	9,3%
Placeringsmarginal														
Placeringsmarginal								1,25%	2,17%	4,20%	2,10%	1,43%	3,84%	u.s.
Placeringsmarginal (uträknad)	0,72%	0,89%	0,55%	0,97%	0,86%	1,16%	0,75%	1,29%	2,24%	3,99%	2,98%	1,42%	3,84%	2,52%
Vinst per aktie														
Vinst per aktie	12,16	7,62	9,00	17,41	24,84	11,37	19,97	23,28	-3,02		-11,48	-17,07	-5,25	-16,35
Vinst per aktie (uträknad)	12,16	7,62	9,00	17,41	24,87	11,46	19,92	23,38	-3,02		-4,40	-18,00		
Före statlig garanti (uträknad)									-3,02		-31,54	-18,00		
Räntabilitet på eget kapital														
Räntabilitet på eget kapital	13,4%	15,7%	10,9%	17,0%	20,9%	19,7%	19,3%	18,9%	-3,3%	"neg"	"neg"	-17,7%	"neg"	"neg"
Räntabilitet på eget kapital (uträknad)	10,4%	11,6%	8,1%	12,7%	22,0%	19,3%	18,9%	18,7%	-3,0%	-6,4%	-15,8%	-24,4%	-9,5%	-17,5%
Före statlig garanti (uträknad)										-185,4%	-112,9%	-24,4%	-9,5%	-61,5%

Fortsättning Bilaga 1

	Jan - Sep 2008				Jan - Sep 2007			
	HB	Nordea	SEB	Swedbank	HB	Nordea	SEB	Swedbank
Kassaflödesanalys								
Löpande verksamhet	1 734	-19 048	-11 623	-64 735	2 026	11 238	102 788	-33 400
Investeringsverksamhet	-1 105	-8 357	-4 040	-224	1 305	-3 390	1 935	-6 457
Finansieringsverksamhet	-7 136	-7 732	7 395	-23 922	-1 755	-14 637	13 019	84 361
Periodens kassaflöde	-6 507	-35 137	-79 125	-88 381	1 576	-6 789	72 944	44 504
Likvida medel vid periodens början	13 590	67 233	194 985	100 763	4 800	42 083	73 751	83 032
Likvida medel vid periodens slut	7 077	33 214	122 444	13 205	6 528	35 952	146 846	128 243

Bilaga 2

I denna bilaga visas nyckeltalen för de år som undersökts men inte ingår i analysen, det vill säga 1990, 1991, 1993 och 1994.

	1990					1991					
	HB	Gota	NB	SEB	FB	HB	Gota	NB	SEB	FB	SpB
K/I-tal											
K/I-tal före kreditförluster (uträknad)	48,3%	55,8%	57,1%	57,4%	60,7%	48,0%	62,1%	59,2%	53,2%	64,0%	62,4%
K/I-tal efter kreditförluster (uträknad)	54,5%	75,9%	92,8%	68,4%	78,9%	75,8%	149,3%	151,0%	84,7%	117,3%	128,7%
Kreditförlustnivå											
Kreditförlustnivå	0,25%	1,10%	1,30%	0,63%	0,71%	1,10%	4,60%	3,90%	1,51%	2,38%	u.s.
Kreditförlustnivå (uträknad)	0,35%	0,96%	2,03%	0,58%	1,06%	1,31%	4,15%	3,91%	1,53%	2,93%	-
Kapitaltäckningsgrad											
Kapitaltäckningsgrad - Basel I	7,8%	11,9%	7,6%	9,1%	-	10,1%	9,2%	9,2%	10,7%	8,2%	8,9%
Placeringsmarginal											
Placeringsmarginal	2,10%	3,22%	2,50%	2,04%	3,18%	2,09%	3,20%	2,40%	2,10%	3,24%	u.s.
Placeringsmarginal (uträknad)	2,38%	2,79%	2,55%	1,97%	3,18%	2,27%	2,99%	2,28%	2,10%	3,24%	u.s.
Vinst per aktie											
Vinst per aktie efter schablonskatt	20,27	12,76	-0,26	7,61	2,56	12,41	"neg"	-19,76	4,50	-3,48	
Vinst per aktie efter full skatt	19,11			6,86	3,38	11,82			5,04	-3,80	-4,16
Vinst per aktie (uträknad)	4,52	-1,32		2,26		64,45	6,08	2,62	39,68		
Räntabilitet på eget kapital											
Räntabilitet på eget kapital	22,2%	13,9%	4,0%	11,8%	14,2%	11,3%	neg	"neg"	7,6%	"neg"	"neg"
Räntabilitet på eget kapital (uträknad)	23,4%	-1,8%	-25,0%	-10,0%	0,0%	128,2%	8,6%	16,4%	96,7%	0,0%	-8,3%

Fortsättning Bilaga 2

	1993						1994				
	HB	Gota	NB	SEB	FB	SpB	HB	NB	SEB	FB	SpB
K/I-tal											
K/I-tal före kreditförluster (uträknad)	39,2%	162,8%	50,4%	42,9%	54,1%	50,6%	45,8%	50,4%	49,1%	54,1%	51,0%
K/I-tal efter kreditförluster (uträknad)	87,3%	633,9%	80,8%	98,1%	141,4%	122,4%	67,8%	65,8%	104,1%	103,4%	74,7%
Kreditförlustnivå											
Kreditförlustnivå	2,20%	16,40%	1,70%	2,92%	4,51%	2,90%	1,00%	0,80%	3,02%	2,73%	
Kreditförlustnivå (uträknad)	2,55%	18,53%	1,86%	3,09%	5,23%	2,86%	1,13%	0,86%	3,43%	2,89%	0,96%
Kapitaltäckningsgrad											
Kapitaltäckningsgrad - Basel I	12,9%	15,2%	9,7%	13,0%	10,3%	9,3%	13,7%	13,7%	14,2%	10,7%	12,7%
Placeringsmarginal											
Placeringsmarginal	2,44%		3,00%	2,09%	3,49%	2,26%	2,09%	3,10%	1,99%	4,29%	2,13%
Placeringsmarginal (uträknad)	2,50%	2,09%	2,55%	2,09%	3,49%	2,32%	2,32%	2,96%	1,95%	3,34%	2,18%
Vinst per aktie											
Vinst per aktie efter schablonskatt			4,30	1,04	-8,02				-0,78	-0,64	15,39
Vinst per aktie efter full skatt	6,49			0,46	-8,11	-17,21	10,14	7,0		-1,52	13,81
Vinst per aktie (uträknad)	6,84		6,27	2,22	-8,11	-16,69	11,11	6,99	0,40	-1,52	16,70
Räntabilitet på eget kapital											
Räntabilitet på eget kapital	7,2%		16,6%	1,4%	"neg"	"neg"	13,7%	23,4%	-2,2%	"neg"	19,3%
Räntabilitet på eget kapital (uträknad)	8,8%	-28,3%	21,3%	5,8%	-52,4%	-28,0%	12,8%	19,6%	0,9%	-8,8%	26,0%

Bilaga 3

I denna bilaga visas relationen mellan bankernas räntenetton och balanserade balansomslutningar jämfört med placeringsmarginalen mellan åren.

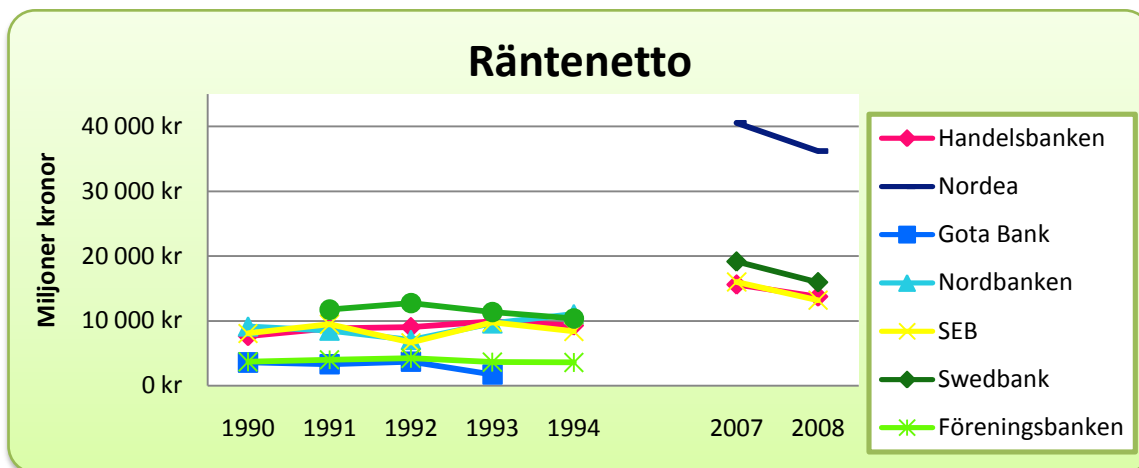

Diagram 1: Räntenetto

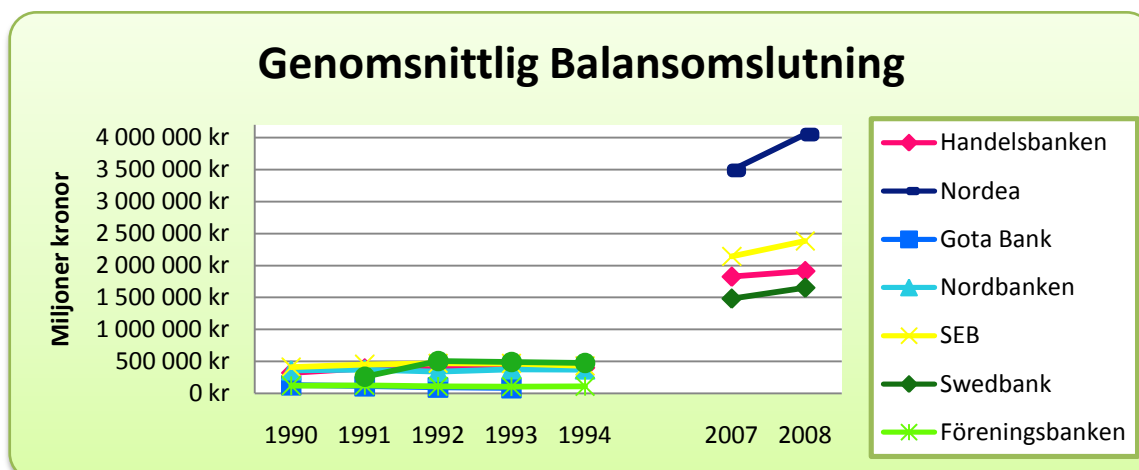

Diagram 2: Genomsnittlig Balansomslutning

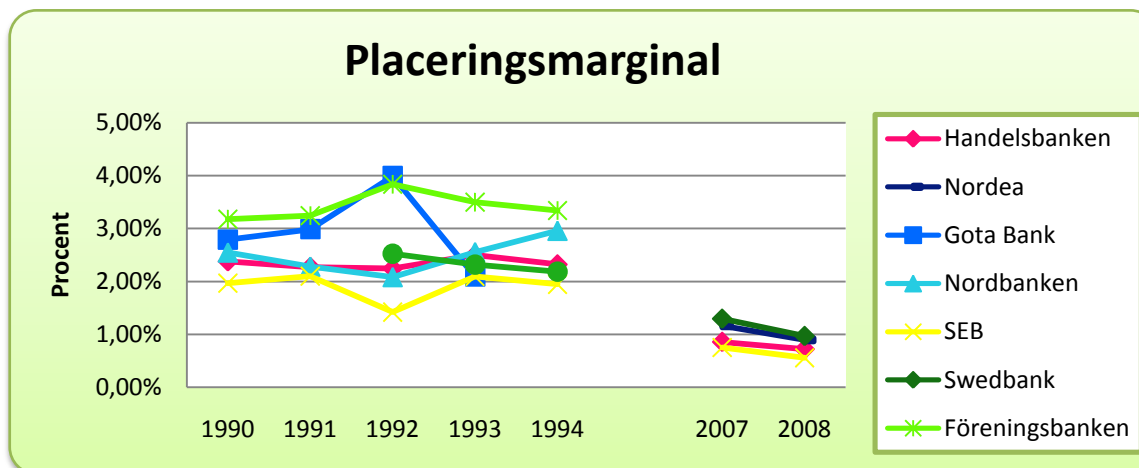

Diagram 3: Placeringsmarginal